

VAKOK VILÁGA

DR. ESTER
KÖNYV-
TÁR

A VAKOK ÉS GYENGÉNLTÓK
ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK
FOLYÓIRATA

ELŐFIZETHETŐ
A MEGYEI SZERVEKNÉL
ÉS A VAKOK
ÉS GYENGÉNLTÓK
ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK
KIADÓHIVATALÁNÁL:
BUDAPEST XIV., MÁJUS 1. ÚT 47.
TELEFON: 210-440

XLVI. évfolyam
1985 * 12. szám

L. Braille

HENTSCHEL
1985 XT. 1

GERDELICS FERENC

Elnökségi ülés

Szövetségünk Központi Elnöksége 1985. október 31-én ülést tartott. A délelőtti szakaszban 7 rendes és 1 póttag, a délutániban 8 rendes és 1 póttag vett részt, így a testület nem volt határozatképes. A távolmaradók egészségi okok vagy más akadályok miatt nem jelentek meg.

Az első napirendi pont tárgyalása során Németh Tamás zongoraművész, a Zenei Szakosztály elnöke adott tájékoztatást tevékenységükről; a rendkívül alapos referátum teljes képet nyújtott. Örömmel állapítható meg az aktivitás fokozódása, hiszen az 1983-as taggyűlésükön csak 21-en vettek részt, ezzel szemben 1985-ben 36-an jelentek meg szeptemberben tartott ülésükön, amelyen négy szekcióülést és egy plenáris ülést tartottak. A szekcióüléseken és a vitákban elhangzott hozzászólások értékelése alapján több pontból álló javaslatot terjesztett a szakosztály vezetősége az elnökség elé. A beszámoló foglalkozott továbbá a zenei együttesek helyzetével, az utánpótlás kérdésével, ismertette az elmúlt évek fontosabb hangversenyait, művészi megnyilvánulásait és részletesen tárgyalta a zongorahangolás oktatásának, a hangolóképzésnek kérdéseit és távlatait.

A testület a második napirendi pontban az 1985. évi országos küldöttközgyűlésen elhangzó főtitkári beszámolót és a közgyűlés szervezésének. lebo-

nyolításának számos kérdését tárgyalta meg. Dr. Bódi István főtitkárnak a beszámoló szerkezetére, tartalmára vonatkozó előterjesztését az elnökség tudomásul vette és elfogadta. A küldöttközgyűlés időpontja 1985. december 7. (szombat) 10 óra 30 perc. Napirendje: 1. Elnöki megnyitó, 2. Az írásbeli beszámoló szóbeli kiegészítése, 3. Vita, hozzászólások, 4. Indítványok.

Az elnökségi ülés 3. és 4. pontjában a szövetség Hangos és Braille Könyvtárának beszámolója hangzott el, melyben a könyvtárak állományáról, fejlődéséről, a kölcsönzéssel kapcsolatos gondokról, a posta munkáját illető panaszokról, a hangoskönyvtár katalógusának elkészítéséről adott részletes tájékoztatást Kovács Gusztávné és Tóth Mária, a két könyvtár vezetője. A beszámolót követő vitában számos értékes javaslat hangzott el a könyvek tárolására, a felvételek illetve a papír minőségének javítására.

A bejelentések során Dr. Bódi István tájékoztatta az elnökséget, hogy az NDK Vakok és Gyengénlátók Szövetségének háromtagú delegációja Dr. Helmut Pielasch elnökkel az élén okt. 14. és 19. között látogatást tett hazánkban. A tanulmányút programjáról részletes beszámolót hallgattak meg a jelenlévők.

Pielasch elvtárs a látogatás során két meghívást közölt. 1986 első felében négytagú magyar

gyógymasször-delegációt várnak az NDK-ba, majd az év második felében ugyancsak négytagú magyar szakmai delegáció NDK-beli látogatására számítanak a szövetség vezetői. A látogatások időpontjáról és a delegációk személyi összetételéről később születik döntés. E tájékoztató írója elmondta, hogy szeptember 25-én szövetségünk szakszervezeti alapszerveiben megtörtént a tisztségviselők újraválasztása. A szakszervezeti bizottság elnöke Pinviczki György, titkár Nyúl Győző, a szakszervezeti bizottság tagjai: Gubuznai Imre, Horváth Valéria és Kovács Gusztávné. A számvizsgáló bizottsági feladatokra Seres Gábornét választották meg. Az ülés Barna Zoltán alelnök zárszavával ért véget.

Tudósítás

Szövetségünk nagy súlyt helyez arra, hogy tagságunk érdekében a legreményesebben fejtsse ki tevékenységét. E cél érdekében feltétlen fontos az időszerű feladatok alapos ismerete. A problémák megtárgyalása, a rövid- és hosszú távú tennivalók meghatározása érdekében munkaértekezletekre feltétlenül szükség van.

1979 és 1984 között évente két tájékoztatót és egy titkári — adminisztrátori értekezletet szerveztünk. A korábbi években többször indítványozták munkatársaink, hogy a témák megtárgyalása és a tapasztalatcsere szempontjából sokkal eredményesebbnek tartanánk olyan munkaértekezleteket,

TUDÓSÍTÁS

(Folytatás az 1. oldalról)

amelyeken minden megyei szervezet jelen lenne. Az említett kétnapos tájértekezlet illetve az egynapos titkári-adminisztratori értekezlet helyett 1985. szept. 26-tól 28-ig szövetségünk boglárlellel üdülőjében területi munkaértekezletre került sor, melyen majdnem teljes létszámban résztvettek megyei szervezeteink dolgozói, szövetségünk központját tizenketten képviselték. A háromnapos értekezlet 10 és fél órájában nyolc tárgykörben hangzott el előadás.

Dr. Bódi István főtitkár tájékoztatójában időszerű szervezési kérdésekkel és szövetségünk nemzetközi kapcsolatainak jelentőségével foglalkozott.

Daru Gerőné hivatalvezető-helyettes szövetségünk propagandatevékenységéről tartott nagy visszhangot kiváltó előadást. Kovácsné Tóth Julianna, szövetségünk központjának főkönyvelője előadásában időszerű gazdasági kérdésekkel foglalkozott.

Seres Gáborné kultúrális főelőadó szövetségünk kulturális tevékenységéről és a felmerülő gondokról beszélt.

Tóth Mária, a Braille-könyvtár vezetője személyi okok miatt nem jelenhetett meg az értekezleten. A könyvtári munkáról írt előadását Seres Gáborné olvasta fel.

Nyúl Győzől főelőadó előadásában az oktatás és az üdültezés tapasztalatait ismertette.

E sorok szerzője a káderutánpótlás helyzetét és az ezzel

kapcsolatos tennivalókat tárta az értekezlet résztvevői elé. Ebben a témában két felkért hozzászóló, Dr. Szigeti György, Baranya megyei Szervezetünk titkára közvetlenül, Dr. Kiss László, Borsod megyei Szervezetünk titkára pedig írásban ismertette tapasztalatait.

Dénes Ottóné, a Baranya megyei Szervezet ügyviteli dolgozója az adminisztrációs munkával kapcsolatos kérdésekről és gondokról beszélt.

Minden előadást nagyon aktív vita követt. Felszólalásaikban munkatársaink sokoldalú elemzéssel, hasznos észrevételekkel, figyelemre méltó javaslatokkal gazdagították az értekezleteket.

A napközben és este a rendelkezésre álló szabadidő kihasználásával lehetőség nyílt személyes beszélgetésekre, a tapasztalatok megtárgyalására is.

A háromnapos értekezlet során a „Világos sötétség” című rövidfilmet is bemutatták a résztvevőknek. A képsorok Orliczki János életének különböző epizódjaival, a törekvő vak ember boldogulásával kapcsolatos sikerekkel és nehézségekkel foglalkoztak.

Szövetségünk hatvanhét éves fennállása alatt igen sokat változott a vak és gyengénlátó emberek élete, de a társadalmi beilleszkedés, az egzisztenciális körülmények és a szociális helyzet tekintetében vannak még tennivalóink.

A további sikeres működés érdekében szükség van a gondok valós ismeretére és a jövőbeni feladatok ésszerű meghatározására. Meggyőződésünk, hogy az 1985. évi boglárlellel értekezlet jól szolgálta szövetségünk céljainak megvalósítását és munkatársaink együttműködését.

Gerdelics Ferenc
szakmai csoportvezető

A „Fehér bot” napjára

Október 15-e minden évben a világ összes országában a „fehér bot” napja. Ezen a napon talán, kicsit több figyelem jut azoknak, akiknek mindennapos gondjain csak mi — látó emberek — segíthetünk.

AMIKOR AZ AKNA FELROBBANT

1944 őszén, a második világháború idején Luk János még egészen fiatal volt.

Egy akna, amely mellette robbant, csaknem az életét ol-

totta ki. Hosszú időbe telt, amíg a kórházban felépült. Így lett tizenhét évesen hadirokkant.

Szüleivel 1947-ben költözött Tatabányára. Ma is itt él: a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége megyei szervezetének titkára. Udvarias, halk szavú ember. Ha sorstársai érdekében bárhová fordul, a legapróbb, legtermészetesebbnek tűnő segítségért is mindig köszönetet mond. Erről soha sem feledkezik meg. A megyei reha-

bilitációs bizottságban is ő képviseli a látássérülteket.

Amikor otthonában meglátogattam és a tragédia után történekről faggattam, éreztem sebeket tépek fel:

— „Nekem is — mint mindenkinek, aki egyik napról a másikra elveszíti a látását — nehéz volt a „talpraállítás”. Szüleim évekig nem mertek magamra hagyni. Nem láttam értelmét az életemnek. Idővel aztán, beletörődtem a helyzetembe és „feltérképeztem” a lehetőségeimet. Először zenét tanultam. Tangóharmonikával bálókban, lakodalmakban muzsikáltam. De egy idő után ez a zenész életmód nagyon fárasztó volt. Nem bírtam a sok éjszakázást.” Később, mint hadirokkant, Felsőgallán egy kis trafikot kapott. Sokáig ez sem ment, mert mint meséli, többen becsapták, sok volt a ráfizetés. Amikor a trafik a házukkal együtt bányakáros lett, úgy döntött, hogy megpróbálkozik mással. Elvégzett egy tanfolyamot és sikerült bekerülnie a bánya telefonközpontjába. 1982-ig, amíg betegsége miatt az orvos el nem tiltotta a munkától, ott dolgozott.

— „Nagyon fárasztó munka volt. Napi nyolc óra stresszhatás. Minden pillanatban azon igyekeztem, hogy el ne rontsak valamit, hiszen az állásomba került volna. Sajnos, a miniszteri rendeletben biztosított elsőbbségünk ellenére egyre jobban kiszorulunk erről a pályáról is. Egyre modernebbek a gépek, és bizony sokkal több a rokkant, mint ahányra a telefonközpontokban szükség van.

A szövetségben mindennapos gondunk, hogy munkát találjunk a hozzánk fordulóknak.”

1952-ben nősült. Mint mondja, kevés szerencséje volt az életben. A legnagyobb mindenképpen az, hogy összetalálkozott azzal a lánnyal, aki ma is a felesége és hűséges kísérelője. Két gyermekük született. Lányuk műszaki rajzoló, fiúk autószerelő lett.

— „Nekik nem nagyon fog tetszeni, hogy ezekről a dolgokról meséltem. Számukra én nem egy vak ember vagyok, hanem ugyanolyan „apu”, mint bárki más...”

*

A HÁZ, AMELYNEK LÉPCSŐJÉT CSIKOSRA FESTETTÉK

Tata egyik családi háza arról nevezetes, hogy lépcsőjét csikosra festették. Mégpedig azért, hogy az ide látogató gyengénlátó barátokat még csak véletlenül se érje baj. Az itt élő Hamar Gyulát és feleségét, Mica nénit úgy ismerik erre felé, mint a város látássérültjeinek pártfogóit. A vakügyben nélkülözhetetlen munkatársai Luk Jánosnak.

Gyula bácsi szeme már kisgyermek kora óta gyenge. Első osztályosként már hatdioptriás szemüveget viselt. Ennek ellenére továbbtanult, elvégezte a négy polgárit. Eladó, majd boltvezető lett, de dolgozott könyvelőként is.

— „Nem lett volna szabad

annyit erőltetnem a szememet! Ma, hetvenöt évesen már 20 dioptriás szemüveggel sem tudok írni, olvasni. Szerencsém, hogy a feleségem látó asszony. Bár az évek az ő szemét sem kímélték.”

Mindketten nyugdíjasok, az idén ünnepelték ötvenedik házassági évfordulójukat. Gyermekekük nem született, mégis, talán nekik van a városban a legnagyobb „családjuk”. Rendszeresen látogatják a sorstársakat. Házuk ajtaja is mindenki előtt nyitva áll. Fiatalabbak és idősebbek egyaránt nagy szeretettel beszélnek róluk.

— „Sajnos egyre több a magányos, idős ember a látássérültek között — panaszolja Mica néni. Velük kell a legtöbbit törődni, hiszen senkijük nincs. Már ismerik a kopogásunkat. Mindig örülnek, ha megyünk.”

Mica néni a látogatásokról naplót is vezet. Gyöngybetűivel feljegyzi: kinek, miben van szüksége segítségre. A tanácsnál jól ismerik őket. És tudják: nem saját érdekükben kérnek, ha kérnek. A pártfogoltak között van négyéves kislány és nyolcvanhat éves bácsi is — az ő gondjaik szükségképpen különbözőek. És napról napra megújulnak.

— „Több figyelemre, megértésre lenne szükségük ezeknek az embereknek — mondja Gyula bácsi. A fehér botosokat az utcán sajnos, nem mindig fogják karon s ritkán kérdezik meg tőlük: Segíthetek?”

Németh Zsuzsa
(Megjelent a DOLGOZÓK LAPJA
1985. október 15-i számában.)

Emlékezzünk

Nehéz, de rendkívül gazdag, tartalmas élet után tett potot a halál 1985. október 3-án. Meghalt Kosik Pál, Magyarország egyetlen vak matematikus tudósa, a Magyar Tudományos Akadémia Matematikai Kutató Intézetének munkatársa.

1931-ben született egy csehszlovákiai kis faluban. Magyarhegyemen. Két éves korában állami gondozásba került, az akkori fogalmaknak megfelelően „lenc”-ként nevelődött. A csak szlovákul beszélő kisfiú hét évesen a budapesti Vakok Állami Intézetében nyert elhelyezést és feltűnő gyorsasággal sajátította el a magyar nyelvet. Kiemelkedő képességei korán megmutatkoztak, de családi és anyagi háttér nélkül helyzete igen kilátástalan volt. Szeretett volna zenét tanulni, de ehhez — éppen helyzete miatt — nem kapott támogatást. Ezért rövidesen minden érdeklődését kitöltötte a számok világa.

Az érettségi után tudásával és vasakaratóval elérte az egyetemi felvételt a matematika szakra. Diplomája megszerzése után az M.T.A. Matematika Kutató Intézethez került és mint tudományos munkatárs haláláig ott dolgozott. Munkájában kimagasló tudományos eredményeket ért el. Példátlan szorgalommal és kitartással kutatta az összefüggéseket és az anyagokban rejlő matematikai törvényszerűségeket. Eredményeivel hozzájárult a tudományág fejlődéséhez. Vaksága nem képezett akadályt a térbeli problémák megoldásánál sem, sok esetben felülmúlta látó kollégáinak elképzeléseit. Hihetetlen akaraterővel dolgozott a különböző szakági feladatok megoldásán. Ahhoz, hogy munkáját eredményesen végezze, felesége — kívül boldog családi életet élt — nagy mértékben hozzájárult.

Tudományos munkája mellett az élet más területein is feltalálta magát. Szerette a zenét, a természetet, sokat turázott, foglalkozott gyermekeivel. Hobija volt a CB-rádiózás és a rádiótechnika.

Telve volt reménnyel és tervekkel, amikor élete delén a kegyetlen sors áthúzta számítását és végső búcsút kellett vennünk tőle.

Személye példa arra, hogy az ember nagy akarással, a nehéz körülmények és a vakság ellenére is érhet el kimagasló eredményeket és élhet tartalmas életet.

Halálával egy vak tudóssal lettünk szegényebbek. Emlékét kegyelettel megőrizzük.

RAK ÉVA

Ismét nagy veszteség érte szövetségünket

Elhunyt Bodonyi Béla tagtársunk, aki évtizedeken át budapesti küldött volt és tagja volt szövetségünk zenekarának is.

1913-ban született és gyermekkorában vesztette el látását. Már iskoláit is a József nádor Vakok Intézetében végezte el. Iskolatársai közül korán kitűnt a jó tulajdonságával, hogy a gyengébb képességűeket önzetlenül segítette. Az intézeti évek után a Nemzeti Zenedében folytatta zenei tanulmányait, mivel kitűnő érzelme volt a muzsikáláshoz. Mint zenesz kereste kenyerét, de tehetségét az akkori körülmények között nem csupán öncélúan kamatoztatta, hanem részt vállalt a közösségi munkából azzal, hogy tagja lett a Homérosz Kórusnak, majd később a Vakok Zenekarának.

A felszabadulás után szinte az elsők között vállalt újra társadalmi munkát és a kulturális munkát is, meg az újrászerveződött zenekarnak is tagja lett. E tevékenységét több évtizeden keresztül folytatta. A kulturális munka mellett részt vállalt a tagtársak életkörülményeinek alakításában, jobbitásának elérésében is, mivel több cikluson keresztül beválasztották a Budapesti- és Pest megyei Szervezet küldöttjei közé. Társadalmi munkája elismeréséül 1959-ben a szövetség akkori vezetése a Louis Braille tüntette ki, elismerve sokirányú tevékenységét.

Béla bácsi mindig nagy gondot fordított arra, hogy a fiataloknak átadja tudását és boldog volt, ha segíthetett. Még ma is vannak a zenekarban olyan muzsikusok, akik tőle tanulták meg a muzsika szeretetét és a zenekari munka örömet. Szövetségünk Központi Elnöksége és tagsága hálás szívvvel gondol vissza Bodonyi Béla volt tagtársunk munkásságára, melyet önzetlenül a tagság érdekében végzett.

Tevékenységét nagy mértékben segítették Rózsi néni első és Kati néni második felesége. Nekik is köszönhetjük, hogy Béla bácsi oly sok műsorban bizonyíthatta kivételes képességeit.

Nagy fájdalom volt számára, mikor kezét törte és egy időre nem tudott muzsikálni, akkor mondta nekem „Édes fiam azt hogy nem látok meg lehetett szokni, de hogy nem muzsikálhatok, abba bele fogok halni.”

Sajnos 1985. szeptember 10-én be is következett jóslata. Családtagjai, zenekari barátai, őszinte tisztelői 1985. szept. 17-én kísérték örök nyugalomhelyére, a Rákoskeresztúri temetőbe. Bodonyi Bélának, mindannyiunk Béla bácsijának emlékét örökre megőrizzük.

Pinviczki György

Bodonyi Béláné, Kati néni ezúton mond köszönetet mindazoknak a barátoknak és tisztelőknak, akik Béla bácsit utolsó útjára elkísérték.

szamaradt lőszeret kell megsemmisítenem. Ezt négy emberrel 3 hét alatt elvégeztem és következett Szegeden a Boszorkánysziget. Majd május derekán a Dunántúlra irányítottak. Ott a móri és a fehérvári járásban végeztünk aknamentesítést és tűzszerésmunkát.

Ez év október végén — Budapesten — központosítottak bennünket. A Zalka Máté lakatnyában alakult meg az első aknakutató század Szakasits alvezredes parancsnoksága alatt. Budapesten télen a fővárost mentesítettük a fel nem robbant bombáktól, lövedékektől... Azután a folyókon keletkezett jégtorlaszokat robbantottuk fel.

A Népstadion helyét — 1946. november 26-án mentesítettem. December elején a Kuria épületének tetejébe befuródott aknát emeltem ki. December 24-én telefonáltak az alakulathoz, hogy a kispesti pályaudvar előtti vasúti töltés mellett pokolgép van elhelyezve, s egy óra múlva kormányzati szerelvény érkezik a pályaszakasra. Sikerült a ketyegőt idő előtt megsemmisítenem...

S mi mentünk, ahová csak hívtak. És gyakran hívtak, mert akna lógott ki a falból, s a földön a benne rejlő robbanóanyagtól, aknától, gránátoktól nem tudtak szántani, vetni... S mi mentünk, s hulltunk ki a sorból, ki így, ki úgy... Az én aknám szappanos doboz nagyságú volt. A tragédiám 1947. július 17-én történt, Gyálligeten. A kibiztosított aknába homok folyhatott, s ez akadályozhatta meg előzőleg a működését. ÉLETEMBEN EZT

A tűzszerész emlékmű megálmodója: Szabó István

Van mi csodálatos, de mindig van csodálatosabb is! S az, hogy egy ember emlékművet; a saját emlékművét megálmodja, szerintem csoda, ha nem is az, de a csodával határos.

— „Nem ment ez könnyen! Egy élet kellett hozzá; egy olyan élet, mely látóként engedett élni 29 évet, s nemlátóként idáig — a többi — harmincnyolcat... Boldog vagyok, hogy idáig eljutottam! Boldog vagyok, hogy megérhettem!”

De, hogy mit is, azt mesélje el az előbbieket is elmondó, sóhajtó, kipirult arcú 67 éves Szabó István, aki Makón a Czuczor utca 13. számú házban él.

— „Sanyarú, szegény gyer-

mekként léptem a világba, de azért elvégeztem a négy polgárit. Nagyon szerettem rajzolni, festeni... Tanárim a Képzőművészeti Főiskolára javasoltak. De apám nem akart belőlem urat nevelni, így lettem a SZECSEV-nél lakatosinas, majd segéd. A rajzólástól azért nem szakadtam el. Térképész lettem, s katona, majd tűzszerész. A háborúból hazakerülve nemcsak íg lehettem civil. 1946 márciusában igazoltak, s mivel műszaki ember voltam, így már április derekán ismét katonai behívóval „örvendeztettek meg”.

Szegedre vonultam be. Parancsba kaptam, hogy Makón és környékén a háborúból visz-

TÜZSZERÉSZEMLEKMŰ ...

(Folytatás az 5. oldalról)

LÁTTAM UTOLJÁRA! Amikor kezembe vettem, alig emeltem föl, bekövetkezett a robbanás, mely leszakította a jobb kezem, s mindkét szemem is végzetesen megsérült. Kilenc napig tartott a krízis ...

Ime az elmúlt 38 év története: Megnősültem. Feleségem most friss nyugdíjas. Van két gyermekünk: István építőipari technikus, műszaki ellenőr; Marika óvónő. Istvánéknál három, Marikáéknál két gyermek van, így összesen öt fiúunoka gyarapítja a család létszámát.

Nem zárkóztam be a négy fal közé. Járom a várost, felvállalva a vakok és gyengénlátók ügyét-baját, gondját, mint a szövetség makói körzeti csoportjának elnöke. Ezért a munkáért megkaptam a Louis Braille Emlékérmét."

Az 1970-es árvizes időszak után, a 60 kiskatona által újjáépített családi ház folyosóján öreg katonakabáton lóg a legborzalmasabb emléket idéző: Aranykoszorús Tűzszerezés Emlékérem, melyet 1948-ban kapott Szabó bácsi.

Ezt azok kapták, akik életüket áldozták, vagy rokkantak lettek.

A hősi halottaknak adott emlékérmeket hozzátartozóik vették át.

Kanyarodjunk vissza a hősi múlthoz!

A felszabadulás után naponta hozta az újság, hogy emberek, szántóvetők, s apró gyermekek, állatok életét oltotta ki az akna, a bomba ...

Szabó bácsi és társai nem

kímélték magukat ebben a „csatában” — békében, sokan életüket veszítették, vagy megrokkantak örökre és visszavonhatatlanul.

Soós Zoltán költő így ír erről „A tűzszerezés emlékműve helyett” című versében:

... „Bólintanak a cserzett-
arcúak,
a tűzszerezések, a röntgen-
szeműek ...
Szenvedély ez? Eszelős
kártyaparti
a pusztulással ...

... A tét hatalmas, egy rossz
mozdulat,
és veszve minden: család,
pálya, munka —
marad egy csizma, félláb,
agyvelő —
fecnik a fákon ... s marad
ezer ember ...”

S íme eltelt 30 év a felszabadulás óta, amikor fekete Volga állt meg a ház előtt, katonai küldöttség hozta a Honvédelmi Minisztérium parancsát, okmányát, melyet jeles vendégek jelenlétében olvasott fel az Első Aknakutató és Tűzszerezés Zászlóalj parancsnoka, majd átnyújtotta Szabó István nyugálományú tűzszerezés és aknakutató részére a Haza Szolgálatáért Érdemrend arany fokozatát, s mellére tűzte azt.

Soós Zoltán költő kezében 9 éves korában robbant a gránát, s ez ihlette versét:

... „Emlékművük sincs még;
csak emberek és lakótelepek
és munkások és szántóvetők,
virgonc
bombababát nem látott
gyermekek,
akik élnek ...”

DE VAN! IGEN IS VAN EMLÉKMŰVÜK! A költő írhat egy új verset, mert a TÜZSZERÉSZEMLEKMŰVET most avatták fel Budapesten, a Vérmezőn, a Mikó — Logódi és a Tábor utcák találkozásánál! — 1985. október 14-én, délután, 3 órakor.

S ennek a Tűzszerezés emlékműnek megálmódója, eszmei atyja Szabó István, aki a „Szebb Budapestért” felhívásra adta be javaslatát, majd részletes tervét, melyet elfogadtak ... Azóta 12—13 év telt el. Azt a hosszú huzavonát, kálváriát, azt a sok torturát, amin egy terv, egy „álom” valóra válik hosszú volna leírni. Ezt levelek halmaza igazolja és bizonyítja. Tucatnyi szerv „áldásos”, jóváhagyó aláírása és bélyegzője kell ahhoz, hogy egy maradandó emlékmű megvalósuljon, megalkotásra kerüljön, s a helyét megtalálja, — no meg pénz-pézipézip.

Azt hiszem nem veszi senki — még a magasabb körökben sem zokon — ha elmondom: Többször írtak ki pályázatot úgy, hogy a bemutatott kész tervet, elképzeléseket sorra elvetette a magasigényű zsűri, a bizottságok bizottsága, míg végül Csikszentmihályi Róbert szobrászművész alkotása díszítheti a Vérmező legdélibb csücskét.

„Jött a meghívó ... Ott álltunk meghatódva — köztük feleségem is —, s hallgattuk az avató beszédeket, majd kezünkkel megtapogattuk a megvalósult álmot, mely emléket állít és világgá kiáltja: Soha többé háborút!”

Rácz Sándor

SZONDA KLÁRA

Nyárutói mérleg

Na ezen is túl vagyunk! Már-mint a nyáron. Átvészeltünk jónéhány rettenetes kánikulai napot, amikor úgy érezte az ember, hogy a rekorddöntőgető hőség cseppfolyóssá forralta a levegőt, és ezt a cseppfolyós valamit legfeljebb csak a halak tudják hasznosítani. Mivel azonban az ember nem kopolyával lélegzik, hanem tüdővel, ezért aztán úgy tátongtunk, mint a partra vetett halak.

Hogy teljes legyen az élvezet, minden átmenet nélkül csapott át a rekkenő hőség kellemetlen hidegbe, majd megismét vissza a gutaütéses melegbe. Ez a „réteges” időjárás alaposan próbára tette az emberek állóképességét! Node, se-baj! Már ennek is vége van, és mostmár zavartalanul élvezhetjük az „indián nyár” avagy a „vénasszonyok nyarának” sze-líd szépségeit.

Arra azért jó volt ez a kacifántos időjárás, hogy változatosabbá tegye a nyarat, ami egyébként unalmas lett volna, nem lévén semmi szórakozásunk, csak a rádió. (Még hangoskönyvet sem kaptunk már hónapok óta! Hogy miért, azt nem tudja senki!) A nyár folyamán egyetlen rendezvény volt, mégpedig júliusban, egy érdekes újítást vezetett be Bujdosó Mária tanárnő: negyed-évenként közös névnap-ünnep-séggel emlékezünk meg a lakótársak névnapjairól. A júliusi első alkalom mindjárt kivételes

volt, mert ez az egész első fél-évet összefogta.

A névnap-ünnep lemez-hallgatás volt, sütemény- és lángoseszegetés, néminemű itó-ka elfogyasztása közben.

Szeptember 4-én az aznapra megszervezett kirándulást — sajnos — elmosta az eső... Előző nap még ragyogóan sütött a Nap, negyedikén hajnalban aztán megdörrent az ég és a zuhogó eső elmosta a szép nap reményeit... Úgy látszik, megszokott kirándulólhelyünk, a Vekeri tó már nagyon megúnta, hogy évenként az ő nyakára járunk, mert már tavaly is eléggé ridegen fogadta társaságunkat, az idén meg ezzel a hirte-len előrángatott esővel kimondottan goromba volt! Meg is vagyunk sértve!

Szeptember 25-én került sor az augusztusra és szeptemberre esedékes névnapok megünneplésére.

Mint tudjuk, az október a nagy szüretelések hónapja. Mivel azonban ez így, önmagában már elég szimpla lenne, így ekkor van a múzeumi hónap, a fehér bot napja és az öregek hónapja.

Minket az utóbbi kettő érdekel különösebben.

Intézetünkben október 2-án kezdődött meg az öregekről való megemlékezés rendezvény-sorozata.

2-án, délután egy kis előzetesként a Csokonai Színház művészei — Kőszáli Ibolya, Horányi László és Hajdú Péter

— adtak egy nagyon színes vi-dám kabaréműsort.

A hangulat nagyszerű volt, a művészek sok tapsot kaptak a hálás közönségtől.

Október 3-án, délután 3 óra-
kor került aztán sor intézetünkben az öregek hetének hivatalos megnyitójára.

Az ünnepi beszédet Dr. Verness Sándor, a Hajdú-Bihar megyei Tanács Eü. osztály Szociálpolitikai Csoportjának vezetője tartotta. Azután a Tóth Árpád Gyakorló Gimnázium II. C osztályának tanulói adtak egy Ady, Kosztolányi, Tóth Árpád és más költők verseiből valamint Bartók Béla szerzeményeiből összeállított műsort.

Utána a csapókerti Pávákör tagjai szereztek örömet vidám dalaikkal, verseikkel, ugyanúgy mint egy évvel ezelőtt.

4-én, délelőtt 10 órakor az Állami Áruház című filmet vetítették. Délután pedig Mező Margit előadóművész lépett fel nagy sikerrel.

Ugyanaznap este az Agrártudományi Egyetem Hortobágyi Néptánc Együttese lépett fel székelly táncsokorral, melyet olyan eleven tüzellel, szívvel-lélekkel adtak elő, hogy ezt még mi vakok is tudtuk élvezni!

Október 5-én délelőtt került aztán sor a rendezvénysorozat fénypontjára és egyben befejezésére is: a lakók és hozzátartozók, barátaik találkozója.

A meghívókat elküldte az intézet vezetője és a lakók nagy izgalommal lesték, várták, vajon kik lesznek azok a szerencsés boldogok, akiket legalább ez alkalommal meglátogatnak a hozzátartozói, barátai?

NYÁRUTÓI MÉRLEG

(Folytatás a 7. oldalról)

Nagy volt az öröm, a boldogság, mert a vártnál is többen érkeztek, hogy legalább egyszer egy évben néhány óras örömet szerezzenek szeretteiknek.

Így aztán szépen dekorált ebédlőnk úgy megtelt, hogy egy rendesebb gombostűt sem lehetett volna leejteni benne.

A találkozót Dr. Nagy János egyetemi docens nyitotta meg, rövid, de annál szebb, értéke- sebb előadással, melyben mélyenszántó gondolatokban fej- tette ki a család-, a családi élet jelentőségét és ezen belül az anyai szeretet összetartó ere- jét. Előadását hallgatva na- gyon elgondolkozhattak a jelen- lévőek, főleg a vendégek, akik csak hívásra jönnek évente egyszer néhány órára és azt tartják, hogy ezzel le is tud- ták a „kötelező szeretetadó” ...

A valóban lélekemelő előadás után vendégek és ittlakók jó hangulatban fogyasztották az intézet dolgozói által készített finomabbnál-finomabb sütemé- nyeket. A hangulat emelkedett- ségéhez nagyban hozzájárult a meghívott népipzenekar remek játéka.

A színes rendezvénysorozatra sokáig emlékezni fognak azok is, akiknek a kedvéért mindez lezajlott, meg azok is, akik ezt rendezték és benne közremű- ködtek.

Az intézet valamennyi dol- gozója, a vezetőség irányításá- val, valóban a lelkét tette ki azért, hogy mi jól érezzük ma- gunkat. E sorok írója, javítha-

atlan lévén, megint a nővére- ket csodálja legjobban, mert ők a betegek ápolásának, ellátásá- nak felelősségteljes munkája mellett, ezt a pluszmunkát is szívvel-lélekkel végezték.

Együtt és külön-külön na- gyon köszönjük az értünk dol-

gozóknak ezeket a kedves, szép napokat.

Mindazok a patronálók, akik részt vettek ennek az ünnep- ségnek megtartásában, emlé- kül és köszönetül, kis porcelán emlékplakettet kaptak intéze- tünktől.

Megyei szervezeteink életéből

ANTAL JÓZSEF

Képek Fejér megyéből

A Fejér megyei Múzeum augusztusi tájékoztatója beszámol a gorsiumi ásatásokról

A Fejér megyei Múzeum au- gusztusi tájékoztatója beszámol a gorsiumi ásatásokról.

A Tác melletti Gorsiumot a hódító római katonák alapítot- ták, amikor Augustus császár a Drávától délre megszilárdította a római hatalmat. Sokáig csak katonai tábor állt itt, majd fo- kozatosan kereskedők, polgárok is letelepedtek ezen a helyen. Később a külső ellenség — szarmaták, markomannok és más népek — nyomására újabb csapatok érkeztek, fontos tele- pülése lett e város Kelet-Pan- nóniának. Gorsium a tarto- mánygyűlések színhelye lett, i. sz. 124-ben Hadrianus császár is járt itt.

Gorsium közel öt évszázados élete maradványainak rendsze- res feltárását 1958-ban kezdték el. Azóta szinte folyamatosan folynak a kutatások és 1964 óta szabadtéri múzeumban tekin- hetjük meg a rekonsztruált épü- let maradványokat és az egyé-

kori leleteket. Évekig sikere- sek voltak a nyári színházi elő- adások, amelyeken római szer- zők darabjait adták elő.

Jelenleg három helyen folyik a feltáró munka. Az egykori város nyugati falát bontják ki. Egy V. századi temetkezőhely sírjainak feltárása folyamatban van. A régészeknek a berlini Humboldt Egyetem hallgatói segítenek. A legnagyobb mére- tű feltárás a délkeleti sarokto- rony közelében folyik, melyet egybekötöttek a nyári gorsiu- mi játékok színhelyének újabb kialakításával. Itt további két tornyot és egy utcarészletet tárnak fel.

A gorsiumi ásatások elsősor- ban a nyári hónapokban láto- gathatók. 1985-ben sokan tekin- tették meg a sorstársaink közül is az immár európai hírű lát- nivalókat.

*

Székesfehérvár egyik legje- lentősebb és leglátogatottabb

müemléke a Romkert. Nemcsak a székesfehérvári, de a magyar műemlékek sorában is kiemelkedő jelentősége van a középkori királyi bazilika maradványainak. Öt évszázadon át volt a magyar királyok koronázási és temetkezési helye, ahol az államalapító, István király hamvai nyugodtak. Történeti jelentőségénél nem volt csekélyebb művészi értéke sem.

A bazilika, Székesfehérvár 1601. évi ostromának esett áldozatul. Hatalmas romjai a XVII. század végén még többékevésbé álltak, és ezek a püspöki palota építésének idején tűntek el a föld felszínéről. A régészek már 1948-ban megkezdték a maradványok felkutatását, ekkor bukkantak III. Béla és felesége sírjára. A Magyar Tudományos Akadémia kezdeményezésére Henszlmann Imre háromszor végzett kutatást a bazilika területén: 1862-ben, 1874-ben és 1882-ben. Napjainkban is folyik nagyszabású feltáró munka a királysírok azonosítására, és a csontok méltó helyének kialakítására.

Az ásatás területét a kőtár árkádós épülettömbje zárja le. Ehhez egy mauzóleum csatlakozik. A mauzóleumot eredetileg Aba Novák Vilmos nagyméretű falikepe és Árkayné Szteho Lili üvegfestménye díszítették. A mauzóleum hatalmas, a XI. század közepéről való kőkoporsót őrizi, amely egyesek szerint Géza fejedelem, mások szerint Imre herceg, legvalószínűbben azonban István király tetemét foglalta magába. A szarkofágot 1803-ban találták meg, 1914-ben a budapesti Nemzeti Múzeumba szállították,

majd 1936-ban visszakerült Székesfehérvárra.

A mauzóleumhoz csatlakozó kőtár a bazilika területéről és a város régi kőházaiból előkerült faragott kőemlékeket mutatja be időrendi sorrendben.

*

Október 19-én nagyszerű hangversenyt tartott Székesfehérvárott, a Budenz-házban a Tátrai Vonósnyégyes. A Budenz-ház jelenleg múzeum. Az épület körülbelül 200 éves. Boltíves ablakok; az emeletre eredeti fa csigalépcső vezet. A termekben festmények és kézzel megmunkált fabútorok találhatóak, például egy körülbelül 200 éves, tornyos ruhásszekrény. Van egy múlt századból maradt zenélő óra, és egy 60 cm átmérőjű dísztál, mely füveket, virágokat, fákat ábrázol. Az épület

Ybl Miklós építész tulajdonát képezte.

A vonósnyégyest 1946-ban alapította Tátrai Vilmos, az alapító tagok közt volt még: Rényi Albert, Iványi József, Dénes Vera. A kvartett hamarosan európai hírnévre tett szert; szerepeltek Itáliában, Franciaországban, Svájcban, Belgiumban. 1958-ban Kossuth-díjat kaptak.

Az együttes jelenlegi tagjai: Tátrai Vilmos, Várkonyi István, Konrád György, Banda Ede és az egyik mű megszólaltatásánál közreműködött Kertész Ottó. A műsoron Schubert-művek szerepeltek: az a-moll Vonósnyégyes, a Quartett-Satz és a 6. Vonósötös.

A hangversenyterem zsúfolásig megtelt; nagy tetszést arattak az elhangzott zeneszámok.

Számos sorstárs is jelen volt az emlékezetes eseményen.

DR. HORVÁT LÁSZLÓ

**Előadás a fehér bot napján
1985**

A genetikai vizsgálatok jelentősége a gyógypedagógiában

Előadásom gerincét két gondolatsor képezi:

1. Megváltozott a fogyatékosok kóroktana.
2. A pozitív párválasztási tényezők hatása a fogyatékosok populáción belüli gyakoriságára.

Az előadás címe arra utal, hogy a XX. század második felében kiművelt tudomány: az örökléstan magával hozta azt a felismerést, hogy a gyulladással megbetegedések háttérbe szorulásával a genetikai eredetű kórkepek válnak gyakorib-

bá a defektologiai aetiológiában.

A kemoterápia, az antibiotikumok áldásos hatása, az immunológia fejlődése volt az első lépés. Ilyen módon látjuk csökkenni, majd lassan megszűnni azokat a vaksággal járó kórkepeket, amelyek a gonococcus okozott, de gondoljunk a luetikus vagy a trachomás vakokra is, akik lassan kivesznek a társadalmunkból.

A látási fogyatékosok gyakorisága csökkent, ugyanakkor a vaksággal járó kórkepek át-

A GENETIKAI ...

(Folytatás a 9. oldalról)

strukturálódtak. A szerzett kórképek közül a balesetek okozta vakság mellé fölsorakozott a koraszülöttséggel kapcsolatos fibroplasia retrolentalis. A fertőzésen alapuló látási fogyatékosok között a toxoplasmosis valamint a méhen belüli élet alatt elszüvett friss vírusfertőzés okozta lencsehomály a gyakori.

Útbaigazítást adhat mindezekről a Schöpf Mérei Ágost Kórház és Fővárosi Anyavédelmi Központ Genetikai Tanácsadójának a statisztikája, valamint Dr. Czappán Piroska főorvosnő előadása.

Az elmúlt tíz évben 2689 jegyzőkönyvezett tanácsadás történt. 57 esetben ophthalmodefektologiai okok miatt történt az intézmény megkeresése. Ez annyit jelent, hogy csaknem minden 50. eset látásfogyatékosággal volt kapcsolatos. Az esteket három nagy csoportra osztva tárgyalhatjuk:

1. 13 esetben, azaz az esetek csaknem 25%-ában látásfogyatékos házaspárok kértek tanácsot várható utódok látószervének épségére vonatkozóan.

2. 22 esetben az utód, azaz a már megszületett gyermek látásfogyatékosága miatt kértek a szülők megnyugtató tanácsot a következő gyermek vállalására nézve.

3. 22 esetben a családban voltak olyan szemészeti problémák, amelyek a házaspárt nyugtalanították és a várható utód szemévilágának épségére voltak kíváncsiak.

Ad. 1. A látásfogyatékos, ill. vak házaspárok (összesen 13 eset) kórisméje a következő volt: Degeneratio tapetoretinalis. Keratocornea. Albinismus. Mikrophthalmia. Pseudoglioma. Glaukoma miatti bulbus enucleatio. Atrophia n. optici (AD). Cataracta congenita (AD). Nyopia mai. gradus. (ä16 D) + ablatio retinae. Egy esetben kizigránát okozta szemsérülés.

Ad. 2. A már megszületett utódok látási problémáit a következőképpen csoportosíthatjuk (22 eset);

Karyopathia: 1 eset (Retinoblastoma)

Enzymopathia: 7 eset (albinismus; 2 eset, Tay-Sachs; 3 eset, homocystinuria, 1 eset, galactosiamia: 1 eset)

Mendeli öröklés-menetet mutató AD kórképek: 3 eset (cataracta congenita: 2 eset, deg. pigment. retinae: 1 eset).

Syndroma: 1 eset (cyclops).

Szerzett kórképek: 10 eset (toxoplasmosis: 1 eset, fibroplasia retrolentalis: 3 eset, rubeolus embriopathia: 2 eset, lues connatalis: 1 eset, atrophia nervi optici: 3 eset).

Ad 3. A családban előforduló, ill. a szülők által jezett látásfogyatékosággal kapcsolatos kórképek 21 esetben a következők voltak:

Marfan syndroma: 4 esetben,

Deg. pigm. retinae: 3 esetben,

Atrophia n. optici: 2 esetben,

Cataracta congenita: 3 esetben,

Protrusio bulbi familiaris: 2 esetben,

Myopia mai. gr.: 3 esetben,

Enucleatio bulbi o.d. + cataracta cong. o.c.: 1 eset,

Fibroplasia retrolentalis: 2 esetben,

Aniridia (AR forma) 1 esetben.

Az elmondottakból azt a következtetést lehet levonni, hogy a genetikai jellegű kórképek komoly részesedéssel bírnak a látási fogyatékosok táborában. Több mint valószínű, hogy 100 évvel ezelőtt is ez volt a helyzet, csupán elenyésztek a gyulladáson eredő látásfogyatékosok között.

A második problémakör: a pozitív párválasztási tényezők jelentősége a fogyatékosok, jelen esetben a látási fogyatékosok populáción belüli gyakoriságára. Másként fogalmazva: látásfogyatékos szülők utódainak látása milyen mértékben veszélyeztetett?

A pozitív párválasztási tényezők a következők:

1. Földrajzi adottság.
2. Testmagasság.
3. Anyanyelvi, nemzetiségi tényező.
4. Szocio-ökonomiai állapot.
5. Szocio-kulturális helyzet.
6. Vallási hovatartozás.
7. Érzékszervi depriváció.

Az utolsó pontban említett tényező fontos számunkra.

A vakok és gyengénlátók közötti házasság igen gyakori, csakúgy, mint ahogyan a siketnémák is egymás között házasodnak. Mind gyakrabban látjuk azt is, hogy debilis, debilissel köt házasságot. Hasonló tapasztalatunk van a mozgási fogyatékosok területén is.

Felmérésünkben 13 vak, ill. gyengénlátó, tompa látású házaspár esetében sikerült meg-

határozni az utódok látásának veszélyeztetettségére vonatkozó kockázati értéket. 3 esetben az utód kockázata — a vakságra vonatkozóan — 50 volt (Cataracta congenita 2 esetben, atropia n. optici AD forma 1 esetben). A további 11 esetben szerencsés találkozás folytán (pl. albino feleség és robbanás kapcsán megvakult férj) az utód szemvilága nem veszélyeztetett.

Problémaként merülhet fel a látó utód személyiségének fejlődése egy adott vak családban.

A genetikai esetek gyakoriságának csökkentése a genetikai tanácsadók feladata. A pontos szemészeti dg., a jól értékelhető családfa, esetleges karyotypus vizsgálat dönt abban, hogy tanácsos-e vállalni terhességet az utód látásának kockázata nélkül.

ISKOLAÉRETLENSÉG

A fenti okok teljes-, vagy részleges hiánya természetesen megkérdőjelezi azt, hogy a gyermek óvodai illetve iskolai képzésre alkalmas-e. Itt nem tér ki az iskolaéretlenség összes okaira, mivel ezen előadás legfőbb célja a szemészeti vagy az ezzel összefüggő egyéb megbetegedések értékelése s több évtizedes tapasztalatok leszűrése.

A látási fogyatékos gyermekek beiskolázása-, esetleg óvodai elhelyezése sok gondot okoz nem csak a szülőknek, hanem a társadalomnak is. A látási fogyatékos gyermekek időben felismerése, kezelése s beiskolázása egyik alapvető feladata a szülőknek, a gyermekorvosnak, de főleg a szemész szakorvosoknak. A látási fogyatékoság különböző mértékeinek elkülönítéséhez nem elegendő csupán a látásélesség figyelembe vétele, hanem tekintettel kell lennie a látótérre, a szelektálóképességre, a különböző megvilágításokhoz való alkalmazkodóképességre, a színlátásra, az egész optikai teljesítőképességre. Ezen kívül a gyermek értelmi képességére, életkorára és a látásfogyatékoságot okozó kórfolyamat tendenciájára.

A *gyengénlátók* — akiknek látásélessége 0.1—0.5 között van — látási tartománya már kínál annyi lehetőséget, hogy a megismerés fő formájává a látás tehető, s a látásmaradvány tervszerű gyakorlással fejleszthető is. Ezek a gyermekek a Gyengénlátók Általános Iskolájában taníthatók. Ez az intézmény osztályfelépítésében és a

DR. SZIKLAI ÁRPÁD

A beiskolázással kapcsolatos szemészeti problémák

Az eredményes iskolai oktatás alapvető feltétele a tanuló iskolaérettsége. Iskolaérett az a gyermek, aki biológiai, értelmi, érzelmi és szociális szempontból egyaránt megfelelően alkalmazkodni képes az iskolai követelményekhez.

Az iskolás kor, azaz a 6 éves kor körül a kisgyermekes gömbölyded alakot felváltja az iskolás testforma, mely az első alakváltozás szakaszának felel meg. A gyermek iskolaérett ha magassága eléri a 110 cm-t, súlya pedig a 18—20 kg-ot. A fejletlen-, vagy a fejlődésében bármi okból gátolt gyermekek nem, vagy csak nagyon nehezen viselik el az iskolai tanulással járó fizikai megterheléseket.

Lényeges az idegrendszer megfelelő fejlettsége, kiegyensúlyozottsága, mely biztosítja a jó beilleszkedést, a mozgások összerendezettségét, a megfelelő érzékelést.

A pszichikus iskolaérettség alapja az ún. szociális érettség,

mely lehetővé teszi az iskolai életbe való beilleszkedést. A gyerekek képesnek kell lennie és tudatosan alkalmazkodnia kell az iskolai élet szabályaihoz, a pedagógus utasításaihoz. Kialakult feladattudattal és kitartással kell rendelkeznie. Képesnek kell lennie bizonyos önnállóságra, önkiszolgálásra.

A pszichikus iskolaérettség másik fontos jellemzője a nagyfokú érdeklődés a környezet dolgai, személyei, tárgyai iránt. Az érdeklődés kapcsolatban van a figyelem és a megfigyelőképesség fejlettségével. Az iskoláskorú gyermektől a spontán érdeklődésen túl elvárunk bizonyos fokú tudatos, aktív figyelmet is.

A beszéd fontos szerepet játszik az ismeretszerzésben, ezért szükséges, hogy a beiskolázandó gyermek világosan, érthetően, megfelelő szókinccsel, helyes artikulációval és grammatikával tudta kifejezni magát.

A BEISKOLÁZÁSSAL...

(Folytatás a 11. oldalról)

követelményrendszerében azonos az általános iskolákkal. Az iskola speciális célkitűzése a tanulók meglévő látásának védelme, maximális működőképességének biztosítása, funkcionális feljlesztése. Ebbe a csoportba tartozó gyermekek beiskolázásával kapcsolatban jóval kevesebb probléma merül fel, hiszen a szülők is könnyebben fogadják el ezt az iskolatípust gyermekeik beiskolázásakor.

Egészen más a helyzet a nagyárgylátók, az ujjolvasók vagy csak a fényt érzékelők, illetve a fényt sem látók csoportjánál.

A Látássérültek Áthelyező és Tanácsadó Állomásán vizsgálva ezeket a gyermekeket sok gond és probléma vetődik fel a beiskolázással kapcsolatban. A beiskolázásnál a gyermeket orvos, pedagógus, pszichológus és szemész is megvizsgálja s ennek alapján döntenek el, hogy a gyengénlátók vagy a vakok iskolájába kerüljön. A beiskolázás eldöntésében természetesen szerepe van annak is, hogy a szemészeti megbetegedéshez milyen más szellemi vagy fizikai károsodás is társul.

Az elmúlt két évtizedben sok olyan szakirodalmi elemzés került közlésre, mely a látási defektusok oktatásával foglalkozott. A tudományos igényű munkák gyakorlati célokat is szolgáltak, mert

- módot adtak az orvosi terápiás eredmények megítélésére,

- hatással voltak a szociális rendszerek alakítására,
- az örökletesség és szerzettség viszonyának megítélésére,
- a kórismén belüli folyamatok, mozgások irányára,
- a kor szerinti megoszlás változásaira,
- az új kórformák felbukkanására,
- a nemek közötti megoszlásra.

Bár nem tartozik szorosan az előadásom témájához s az előttem elhangzott kitűnő előadások részletesen kimerítették a genetika-, de főleg a retrolentáris fibroplázia vagy a kevésbé elterjedt nevén a koraszülöttek hiperoxiás retinopathia (RLF) témáját, azonban itt is ismételtelen fel kell hívnom a figyelmet, hogy a koraszülöttek hiperoxiás retinopathiájában megvakultak száma az utolsó 2 évtizedben rohamosan nőtt. Méhes dr.-ral a Vakok Iskolájában végzett vizsgálataink alapján bizonyítást nyert, hogy az 1972-es évi 3%-os arány az 1983 évre már 30%-os lett, ami tízszeres növekedést jelent. S ha csak az óvodáskorúak statisztikai adatait vizsgáljuk, úgy ez az arány még szomorúbb képet mutat. Ugyanis ez a %-os arány itt már lányok esetében 44%-ot, míg a fiúk esetében 56%-ot képvisel. Ilyen súlyos következményekkel csak a múlt század végén találkoztak a kankós eredetű szembántalmakkal kapcsolatban. (Az akkori előfordulás is „csak” 40%-os volt.) S nincsenek pontos adataink arról, hogy a gyen-

génlátóknál, hogyan oszlik meg ez a %-os arány.

Ezek az adatok már oly sok problémát vetnek fel már a beiskolázás előtt is, melyekre a tudomány még nem talált meg a kielégítő választ.

Összegeve: A koraszülöttek hiperoxiás retinopathiájában az oxigenizációs zavarok mellett más tényezők is közrejátszanak a kórkép kialakulásában.

A szöveti éretlenség is előtérben állhat a járulékos helyi defektusoknál.

A jelen terápiás eljárások nem kielégítőek. Megvizsgálandó lenne, hogy van-e szerepe a rohamos emelkedésben a túlambicionált intenzív terápiának. Tény tehát, hogy a vak és aliglátók száma rég nem látott rohamossággal növekszik.

Az 1000 gr-os testsúly alatt fokozott mértékben emelkednek az értelmi anomáliák is. Meg kéne vizsgálni, hogy miként lehetne csökkenteni a koraszülöttségi arányszámot, mely hazánkban 10% körül mozog. Tudományos vita tárgyává kéne tenni, hogy érdemes-e a 800—900 gr-al született gyermekeket életben tartani. Véleményünk szerint nőgyógyászok, neonatológusok, szemorvosok és genetikusok bevonásával kéne ezt a kérdést megvitatni és a vita alapján egységes álláspontot kialakítani.

A beiskolázással kapcsolatos szemészeti vizsgálat eredményeinek kiértékelésénél igen értékes és érdekes képet kaptunk. Az utolsó 15 év beiskolázási anyagát vizsgálva azt tapasztaltuk, hogy egyes beteg-

ségcsoportok csökkenő tendenciát mutattak.

Csökkentek: a szülés előtti károsodások: (67%-ról 51,2%-ra.); az infekciók okozta szemészeti károsodások (5,5%-ról 2,4%-a); a balesetek okozta szemészeti károsodások (2,5%-ról 1,6%-ra.); a bulbus defektusai (33,5%-ról 22,8%-ra.); a fejlődési rendellenességek 17,5%-ról 10,8%-ra, míg a cornea defektusok 4,5%-ról 0,8%-ra.

Ezzel ellentétben 0%-os emelkedés mutatható ki; a glaucománál (5%-ról 7,2%-ra.); az uveitisek esetében (9%-ról 10,4%-ra.); tumorok esetében 1%-ról 2,3%-ra. S a koraszülött hiperoxias retinopáthiájában pe-

dig ez 3%-ról 30%-ra emelkedett.

Az eddigi tapasztalatok alapján a következő *konzekvenciák* vonhatók le.

1. a teljes vakok száma rohamosan növekszik.

2. a pedagógiai pozíciórendszert a teljes vakok irányában szükséges eltolni, megtartva a reziduális látásra épített programokat.

3. differenciált tipustani és pedagógiai egyeztetésre van szükség a programok kidolgozásában.

4. a minoritásba kényszerítő ok társadalmi vetületeinek részletező kidolgozása.

5. örökléshigiéniai tanácsadás.

rán keletkezett széndioxid is. Hisztamin hatására azonban nagy molekulájú fehérjék — közéjük tartoznak a speciális védőanyagok — továbbá fehér vérsejtek és falósejtek vándorolnak ki az érrendszerből a gyulladás „csataterére”.

A fehér vérsejtek vándorlására azért kerül sor, mert a gyulladás területéről csalogató anyagok vonzák a fehér vérsejteket, hogy segítsenek leküzdeni a gyulladás okát, majd a sikeres küzdelem után eltakarítani a „csata” maradványait. Mindebből kívülről csak a duzzanatot látjuk, amit a sejtek közötti résekbe átlépett többletfolyadék okoz. Attól függően, hogy mennyi a többletfolyadék, enyhe vagy nagyfokú a duzzanat.

KISS JÁNOS

A gyulladás

A gyulladás öt jellegzetes tünetét már nagyon régóta ismerik és nem is csak az orvosok.

Az öt tünet: a gyulladással terület melegebb a környezeténél, fájdalmas, duzzadt, vörös és a gyulladt szerv, a szövetek működése nem tökéletes, akadályozott. E tünetekhez gyakran láz is csatlakozik.

Az okokra vonatkozóan azonban az orvostudomány csak századunkban adta meg a választ.

Bármi okozza is a gyulladást, amikor — akár a bőrünk alatt, akár valamelyik belső szervünkben — gyulladás keletkezik, területén hisztamin nevű vagy hisztaminszerű egyéb vegyi anyagok szabadulnak fel. Ha-

tásukra a gyulladással terület hajsztálerei kitágulnak. E tágult hajsztálereken át a vérből folyadék és benne különböző kisebb-nagyobb molekulájú anyagok lépnek át a hajsztálér és a sejtek közötti folyadékkal telt résekbe.

Fehér vérsejtek a „csataterén”

A hajsztálér egészséges körülmények között is átjárható, hiszen itt lépnek ki azok az anyagok, amelyek sejteink anyagcseréjéhez nélkülözhetetlenek és ismét csak itt — de más nyomásviszonyok között —, ugyancsak a hajsztálérbe kerülnek vissza az anyagcsere végtermékei és a sejtlégzés so-

A bőrpírt az okozza, hogy a gyulladás területén felszabaduló ingeranyagok hatására a nagyobb erek is kitágulnak, ami azzal jár, hogy a rajtuk átáramló vér mennyisége nagymértékben megnövekszik. És minél több a vér, annál több a benne foglalt vörös vértest, illetőleg a vörös vértest festékanyaga, a hemoglobin, ami végző fokon a bőr vörösödését okozza. A gyulladás felett pedig azért érezzük a bőrt melegebbnek, mert a tágult ereken át több vér áramlik, tehát több meleget ad le.

A gyulladással terület fájdalmasságát két tényezőre vezethetjük vissza. Fájdalom keletkezhet részben azért, mert a gyulladással területen levő fájdalomérző idegvégződések a vizenyő miatt fokozott nyomásnak, izgatásnak vannak kitéve, amelyek az ingert a gerincve-

A GYULLADÁS

(Folytatás a 13. oldalról)

lőben, majd onnan az agy különböző fájdalomérző területeire továbbítják.

A működés zavart is könnyű megérteni, hiszen a vizenyő nyomja az ereket, az idegeket, az izmokat és korlátozza az ízületek mozgásképességét is.

Gyulladást okozhatnak a bőr sérülésén át a szervezetünkbe kerülő idegen anyagok, közöttük a különböző kórokozók. De gyulladást okozhat minden szövetkárosodás, például roncsolást okozó ütés, sebzés, a meleg vagy hideg hőhatása és a sugárártalom is.

A ranglistán igen előkelő helyet foglal el az allergiás gyulladás. Természetesen nemcsak allergiás reakciót kiváltó speciális anyagok okozhatnak gyulladást, hanem sokféle és fajta vegyi anyag, köztük növényi, vagy állati eredetű mérgek, szerves vagy szervetlen savak és lúgok is.

Függ a kondíciótól

A különböző okoktól függően más-más fajta és súlyosságú gyulladás keletkezhet. Amennyiben csak vérsavó lép ki a hajszálerek résein a sejtek közötti terekbe vagy az üres szervekbe — például a mellhártya két lemeze közé —, úgy savós gyulladásról szokás beszélni. Ha az idegen anyagok, vagy a sejtörmelékek elszállítására nagy tömegű fehér vérsajtra volt szükség, akkor genyenes gyulladás keletkezik. A genny ugyanis nem más, mint a gyulladást kiváltó idegen test vagy kórokozók körül felgyü-

lemlő fehér vérsajtek tömege. Azon ritka esetekben, amikor a gennygyülembe rothasztó baktériumok kerülnek, heves gyulladás keletkezik. Erre az jellemző, hogy a genny elfolyósodik és gyakran rendkívül bűzössé válik.

Egy-egy gyulladás tüneteinek időbeli jelentkezése, kiterjedése és súlyossága kettőn múlik: az egyik a gyulladást kiváltó ok nagysága, súlyossága, a fertőző mikroorganizmus heves, vagy kevésbé heves fertőzőképessége; a másik viszont a szervezet ellenállóképessége, ami bizonyos speciális védőanyagoktól és a szervezet egészének erőnléti állapotától, a kondíciótól függ. Ennek ismeretében érthető, hogy amíg a felnőtt, jó kondícióban levő emberben az influenza vírusa csak enyhe, felső léguti, gyulladással hurotot okoz, addig a csecsemő, az idős ember vagy a leromlott beteg élete ugyanettől a fertőzéstől veszélybe is kerülhet.

Már csak ezért is van szükség fokozott figyelemre, ha csecsemőről, idős ember, súlyos betegről van szó, hiszen ők fokozott védelemre szorulnak.

Amíg a gyulladás öt tünete a bőrön jelentkezik, a mélyben megindul a küzdelem a gyulladás körülhatárolására, a kórokozók elpusztítására, a sérült szövetek felszámolására. Az első mozzanatként említett fokozott hajszálér-áteresztőképességének köszönhető az, hogy védőanyagok jutnak a gyulladással területekre. A különböző fehér vérsajtekből felszabaduló bontóanyagok feloldják az elpusztult sejteket, kötőszöveti rostokat és baktériumokat. A nagyméretű

falósejtek nemcsak bekebelezik az elpusztult sejteket és kórokozókat, hanem meg is emésztik azokat. E folyamat közben a gyulladás területéről a hajszálérbe lázkeltő anyagok jutnak, amely — ha a mennyiségük elegendő — izgatják az agyban levő hőközpontot, s ez addig emeli a szervezet hőmérsékletét, amíg olyan magas lesz amilyen magasra a lázkeltő anyagok az agy hőszabályozásának „hőmérőjét” beállították.

A küzdelem alatt, amikor még zajlik a harc, megkezdődik a helyreállító, regeneráló tevékenység is. A gyulladás hatására elpusztult szövet helyét az ép szövetszövetek felől sarjszövet kezdi kitölteni, új hajszálerek nőnek be a regeneráló térbe. Miközben a különböző kötőszöveti és fehér vérsajtek kitöltötték az űrt, az épen marad bőr hámsejtjei osztódásnak indulnak és beküszszák, befedik a seb felületét. Ezzel a gyulladás be is fejeződik.

Tulajdonképpen a sebész kése is gyulladást vált ki. Szerencsére a jó éles szike igen csekély szövetroncsolást okoz és a beavatkozás legtöbbször csiramentesen történik. Tulajdonképpen a műtéti sebek gyógyulását tanulmányozták a legalaposabban.

Az összevart seb érintkező felszínei között pókhálóvékony fibrinrostok válnak ki és tapasztják össze a két sebfelületet. Később ide is különböző sejtfeleségek vándorolnak, hogy a szövettörmelékelt eltávolítsák és erőteljes hegszövetet képezzenek. A műtétet követő harmadik napon már hajszálerek vándorolnak a két sebszél kö-

zötti regenerációs területre, hat nap múlva a sebszélek már erőteljesen összetapadnak, két hét múlva pedig már szinte szétválaszthatatlan a két sebszél összetapasztó regenerációs szövetet.

Szövetburjánzás

Eddig a heveny gyulladásokról volt szó. Ugyancsak gyakran kerül sor idült, tehát krónikus gyulladásra. Ennek is sok oka lehet, de többnyire a tartós inger, vagy az allergiás gyulladás felelős a krónikus gyulladásért. Krónikus gyulladástól akkor szokás beszélni, ha hat hét után sem gyógyult meg az akár heveny, akár félheveny félig lappangva indult folyamat. A gyulladástól eltérően az idült gyulladásra a szövetburjánzás a jellemző. Aligha mondunk újat, ha két idült gyulladásra, az alkoholisták gyomorhurutjára és a dohányosok idült hörghurutjára hívjuk fel a figyelmet. E kettőt azért kell megemlíteni, mert ha a sarjadzás és a nyomában járó szövetátépülés nagyfokú, akkor még az ártalom megszűnése után sem lehet mindig teljes regenerálódásra számítani. Ezért is van előnyösebb helyzetben az, aki nem vált idült dohányossá, vagy alkoholistává, még inkább az, aki egyáltalán nem dohányzik, nem iszik.

A kezelés során a gyulladásos testrészt nyugalomba kell helyezni és ha szükséges, antibiotikumot vagy más baktériumellenes gyógyszert kell adni. A többit nyugodtan a szervezetre bízhatjuk. Rontja a gyógyulás esélyét, ha a fájdalom szüntével és a tünetek múlásával abbahagyják a gyógyszer szedését, mert ilyenkor nagy a valószínűsége a visszaesésnek.

Tanuljunk háztartást

A háztartás is gazdaság. Ahhoz, hogy az egész család megelégedésére működjenk, előrelátás, tervezés, munkaszervezés kell, akárcsak egy üzemben.

Ha jól működik ez a kis gazdaság, nem történik semmi rendkívüli. Kész az ebéd idejében, rendben a lakás, a szekrényben áll a tiszta ruha. Ám, ha azzal kezdődik a nap, hogy nincs tiszta ing, a gyerekek kevés a tej a reggelihez, mindenkit az elkésés fenyeget, és még azt sem beszéltük meg, hogy ki menjen a Patyolatba, s kérdés az is, mi legyen a vacsora, mert a koszt pénzéből egy filér sem maradt... nos ilyenkor úgy érezzük, a fejünk felett összezsaptak a hullámok.

Senki sem születik úgy, hogy a kisujjában van a háztartás minden csinja-binja. Régen elég idő volt arra, hogy egyik generáció átadja a másoknak ezt a tudást, a nők teljes foglalkoztatottsága óta azonban ez egyre nehezebb. Pedig olyan dolgokról van szó, melyeket rendszeresen el kell végezni, s jobb ha nem a magunk kárán tanulunk. A háztartás vezetése is megtanulható — mint annyi más minden —, és úgy gondoljuk, hogy ez éppúgy a családi életre való felkészítést szolgálja, mint az ugyancsak fontos szexuális felvilágosítás.

Dr. Hoffmann Istvánné, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem docense értő kutatója a témának, tapasztalatai 2500 család vizsgálatán alapulnak. Háztartás-közzgazdásztan címmel írt könyve alapján lapunk számára összefoglalta a legtanulságosabb témaköröket.

„Tanuljunk háztartást” című sorozatunkban szó lesz a pénzgazdálkodásról, a költségvetésről, az élelmiszervásárlásról és tárolásról, a munkamegosztásról, az időgazdálkodásról, a gyerekek családi életre való felkészítéséről és a családi döntéshozatalról.

Ajánlom figyelmükbe. M. É.

Az elmúlt évtizedek alatt felnövekedett háziasszony-generáció azt tanulta meg, hogy az árak sohasem, vagy csak lassan változnak. Ez azt eredményezte, hogy nem tanultunk meg vásárolni, hiszen minden üzletben, minden piacon — a kiállításoktól eltekintve — azonos árakon vásárolhattunk szinte mindent. A néhány éves új árrendszer azonban ma próbára teszi a vásárlókat. Tapasztalhatjuk, hogy a piacokon egymás mellett árusító állami, szövetkezeti, vagy magánkereskedők nem azonos árakon kínálják áruikat. Sőt az egyik üzletben olcsóbban kaphatunk iparcikkeket, mint a másikban.

Ilyen kínálati viszonyok mellett már nem lehet a korábbi szokások szerint gazdálkodni: vásárlóvá kell nevelődnünk. Ebben az új gazdálkodási formában a költségvetés kifejezetten a takarékoságot szolgálja, egyrészt, mert előre tervezhetjük, mire, mennyit költünk, másrészt ha kiadásainkat a tervek szerint alakítjuk, megismerhetjük szükségleteinket olyan szempontból is, hogy vannak-e közöttük nélkülözhetők, vagy csökkenthetők.

A költségvetés nem egyszerűen a jövedelmek és kiadások összehangolt terve, hanem a

TANULJUNK HÁZTARTÁST

(Folytatás a 15. oldalról)

családi harmónia és felelősségvállalás, a megértés és a munkamegosztás demokratikus kerete is. Senki sem boldogul tervek nélkül, a család sem. Ahhoz azonban, hogy tervezhesünk, azt is kell tudnunk: mivel rendelkezünk, mire számíthatunk, és mindebből mire akarunk jutni.

Hol vannak a tartalékok?

Kiadásainkat két részre oszthatjuk. Rugalmatlan kiadások azok, melyeket minden körülmények között fedezni kell: a lakbér, a közüzemi számlák, a közlekedés, a törlesztések, a biztosítások, az adók, a gyermekek iskoláztatási költségei — a rezsi.

A másik, a rugalmas csoportba sorolhatjuk a ruházkodást, az otthoni és házon kívüli étkezést, a szórakozást, a tisztítószereket, a kozmetikumokat, a bútorokat, és általában a szolgáltatásokat is. Ezek már rejtenek magukban tartalékokat.

Élelmiszerkiadásaink a legkevésbé átgondoltak. A gyakorlatban kétféle költségvetési forma jellemző. Az egyik: minden más kiadás előtt az élelmezésre fordítható összeget határozza meg, amíg a másik a „maradék elven” gazdálkodik. Egyik végletet sem lehet helyesnek elfogadni. Minden család optimális élelmezési keretet szabhat meg, ha költségetését előre megtervezi. Ezért is tárgyaljuk egy csoportban a nem alapvető kiadásokkal, mert szeretnénk ráirányítani a figyelmet arra, hogy még ebben a fontos kiadásban is sok tartalékot találunk, ha tudatosan kezeljük

A költségvetés készítéséhez nem szándékozunk olyan formulákat adni, melyeket a legjobbnak, legcélravezetőbbnek kiáltunk ki. Egyetlen szempontra hívjuk fel a figyelmet: a formának olyannak kell lennie, amely a család minden tagjának megfelel. Az élet persze néhány jó példát megfogalmazott. Ezek közül írunk le néhányat, remélve, hogy kedvet

csinálunk azoknak is, akik még eddig nem gondoltak kiadásaik tervezésére. (Egyébként jó lenne, ha erre a célra megfelelően rublikázott háztartási füzetet is lehetne kapni!)

Kedves Olvasóink!

Következő számunkban témánkat a „Költségvetési példákkal” folytatjuk.

Dr. Hoffmann Istvánné

(„Nők Lapja” -- 1985/29. szám)

Add a kezéd!

ADD A KEZED! ... a címe annak a líraian szép indiai játékfilmnek, amelyet a Kinizsi Filmstúdióban vetítettek és tudomásom szerint a Filmklubokban fognak majd vetíteni. Kuriózumnak számít hazánkban egy indiai film vetítése, bár India az ott készített játékfilmek számát tekintve filmnagyhatalomnak számít.

A film maga a manapság divatos új romantikus hullám jegeit viseli magán, részben szentimentálisnak mondható és a nézők érzelmi világát célozza meg.

Miért is írok minderről? Azért, mert a film cselekménye egy vak gyermekek számára fenntartott iskolában zajlik, alapcselekménye pedig a minden nap ott zajló élet. A történetet színezi egy igen szép szerelem, mely az intézet vak igazgatója és az intézetben társadalmi munkát vállaló gyönyörű szép látó fiatal özvegy között szövődik. A film igazolja azt, hogy a vakság sokak számára tabuként kezelt témája alkalmas nemcsak rövid, hanem hosszú

tartalmú játékfilm feldolgozásra is. A film ugyan érzelmi hatásokra törekvő, ugyanakkor igen korrekt és szakmailag megalapozott ismereteket is nyújt. Érződik a szakavatott tanácsadó vagy a mélyebb lelki történeteket figyelemmel kísérve — arra kellett gondolnom, hogy a film alkotói közül a történetet valaki közvetlenül is átélte. A konfliktushelyzet is ismerős, hiszen tudjuk, hogy a szokványos párválasztásoknál a „szép vagy csúnya”, „szeret, vagy nem szeret” kérdéseket a látóknál általában megelőzi és legyőzi a látóvak helyzetből fakadó dilemma. Lírai a történet, de ugyanakkor nem idealizált. mint ahogy a szereplők sem azok. A munkájának élő, magasan kulturált igazgató éppen a legbensőbb érzéseiben, helyesebben a szerelem érzelmeiben bizonytalan. Áldozatvállalásnak tekinti a nő vonzalmát és el akarja őt távolítani nemcsak a szűkebb érzelmi szférájából, hanem az iskolából is.

Jól megfogalmazott a nő sorsa is. Természetes büszkeség-

vel nem harcol egyéni boldogságáért, de makacsul kitart a frissen megtalált hivatása mellett és nem hagyja el az iskolát az igazgató indokolatlan érve miatt.

A film igen ízlésesen és csak sejthetően happy enddel végződik; lehetséges, hogy a szerelmespár még összetalálkozik, mivel az ifjú nő megtartotta elfoglaltságát az iskolában, az igazgató azt kénytelen volt tudomásul venni, és egy szép napon megindult újból a nő lakása felé az ismert úton.

Miért is érdekes mindez?

mert meggyőző bizonyítékot kaptunk arra, hogy a film, legyen az dokumentum, vagy játékfilm, eszköze lehet a vakok iránti társadalmi szemléletformálásának.

Jó néhány ismeretterjesztő kiadvány, rádió és TV-riport, újságcikk után a szövetség a múlt évben szintén élt ezzel az eszközzel. Az Országos Egészségnevelési Intézettel közösen hoztuk létre a „Világos sötét-ség” c. dokumentum jellegű filmet. A film egy vak fiatalember sikeres életpályájáról szól, optimista kicsengéssel.

Moldova Ágnes igen mély ráérzéssel és szeretettel nyúlt a témához, de ugyanakkor igen fegyelmezetten követte a rendelkezésére bocsátott szakanyagot. Haraszi Zsolt operatőr igen szép — sokszor bravúros — megoldású képeket komponált. Szerencsém volt, hogy az alkotók munkáját szaktanácsadóként segíthettem.

A rövidfilm részletesebb értékelését remélem módunkban lesz majd közreadni kívülálló kritikus tollából.

Daru Gerőné

KÁRPÁTI TÜNDE

Egy élet muzsikája

Doráti könyve. III.

A zenekar alapító

A DSO- mert ez volt a Dallas Symphony Orchestra szeretetteljes beceneve, hamarosan a város legelső kulturális vagyontárgya lett, számottevő rek-lámértékkel. Karmestere sokat követelt fiatal muzsikustársaitól, majdnem annyit, mint önmagától. „Tizenhét éves korom óta vezényeltem hangversenyeket” — írja Doráti magáról — mégis nagyon védtelennek éreztem magam, mikor életemben először ennyi szimfónikus művet kellett dirigálnom. És nincs az a tehetség, amely azt a fizikai készséget ezt a „testi” tudásanyagot fölleslegessé tud-

ná tenni. Ez a folyamat hasonló ahhoz, amint hangszerén mesterré válik valaki. Nem elég megtanulni a hangszert, nem elég megtanulni a műveket, — meg kell tanulni megszámlálhatatlan alkalommal elő is adni őket, vagy ahogy a pilótának gyűjtenie kell a repülési órákat, hasonlóan áll a dolog ezzel a szellemi munkával is. Az 1948—49-es évad a négyéves együttműködés csúcса. Bartók Kékszakállúja, Verdi Requiemje, Beethoven Missa solem-nise, Haydn Teremtés c. orató-roiuma, Bach Máté passziója volt az utolsó szezon repertoárján.

A hanglemezfölvételek és turnék is folytak tovább.

Dimitri Mitropoulos, a Min-neapolisi Szimfónikusok vezetője azonban megkezdte a tárgyalásokat esetleges odaszervezéséről. Nagy lehetőség volt ez karmesterünk pályáján. Hamarosan feleségével és kilenc éves Tonina lányával új szálláshelyükre költöztek. A város, a zenekar vezetősége, a sajtó barátságos volt iránta, a közönség teljesen befogadta, közérzete mégsem volt jó. A zenekar tagjai nehezen engedtek föl. Az a precíz fegyelem, melyet tőlük megkövetelt, valóságos meg-rázkódtatás volt az előző évtized lazább gyeplőjéhez képest. A második évadban a Sacre du Printemps előadása után tör-tént, hogy a zenekar tagjai oda-jöttek Dorátihoz és azt mondták: „Most már a MAGA ZENEKARA vagyunk.” Jó volt ezt

EGY ÉLET MUZSIKÁJA

(Folytatás a 17. oldalról)

hallania. Igazolás kemény munkamódszerét illetően. Hiszen egyetlen célja valósult meg: mindig velük együtt, általuk, rajtuk keresztül MUZSIKÁLNÍ. A jó muzsikáláshoz magas színvonalú zenekar kell, jó munkamorállal, munkabírással, szilárd öntudattal, szakmai büszkeséggel. E tulajdonágokat igyekezett Doráti a gondjaira bízott zenekarokban kiépíteni. Ahogy telt-múlt az idő, — 11 évet töltött az együttessel mesterünk — egyik legfontosabb tevékenysége a lemezfelvétel lett, mely révén a zenekar hírneve világszerte megnőtt. A Mercury Records cég készítette a megközelítően száz lemezt. E korszak óriási élménye a Minneapolisiak közel-keleti turnéja. Hangversenyeztek Bagdadban (mely alatt a kutyák olyan hangosan ugattak, ahogy csak tudtak), játszottak Teheránban a sah élő pávákkal ékesített trónja előtti téren, aztán koncerteztek (mintha az Ezeregyéjszaka meséiben muzsikáltak volna) Lahorban, hatalmas, rögtönzött sátor alatt, mely Kelet minden színében pompázott, ahol első trombitásukat egy őr kísérte föl a toronyba, létrán kellett felmászni, hogy onnan játssza el Beethoven III. Leonóra nyitányának fanfárját. Valószínűleg ez volt az egyetlen alkalom, hogy ezt az őrtoronyba képzelt távoli trombitaszignált valóban egy őrtoronyban játszották, és ahol a timpanista villamos hajszáritóval volt kénytelen üstdobjait megfelelő hangolásban tartani a párás forró éjszakában.

Mint karmester előtt, Doráti Antal előtt megnyílt a világ. Legfontosabb kapcsolata Londonnal alakult. Sorra vezényelte valamennyi londoni zenekart és a vidékiek többségét. Közülük kettővel a BBC zenekarával és a Royal Filharmonikkal biztató, jó viszony jött létre. 1960 a búcsúzás jegyében telt el, mígnem egy szép májusi reggel a Doráti család repülőre ült, irány Európa, a Londoni Szimfonikusok.

A család Rómában telepedett meg, onnan indult hangversenykörútjaira a mester. A turnékkal kapcsolatban elmesél egy kedves történetet. Szokás, hogy a szóbajövő országok nemzeti himnuszait a koncerteken a zenekar eljátsza. Ezek a zenék azonban meglehetősen gyatra hangszereléssel készülnek, mondhatni, nem „koncertképesek”. Zenekarának könyv és kottatárosa Hermann Boesemroth, volt trombitás, nyugállományba menetele után a zeneműtárt gondjaiba vette. Bár csak félszemére látott, de azzal mindent látott. Ragyogó muzsikusság és kitűnő hangszerelő lévén Doráti hívatta és megmutatta neki az eljátszandó himnuszokat.

— Mi a véleménye róluk, Mr. Hermann?

— Nem vannak jók.

— Hermann, van valami fogalma arról, hogy miképpen kell egy nemzeti himnuszot meghangszerelni?

— Igen, maestro, lenni.

— Mondja el!

— Minden hangszer játszik elejétől vége, mint örültek.

No, ez meggyőző volt.

— Hermann, maga a mi emberünk! Fogja ezeket a himnuszokat és hangszerelje meg nekünk a turnékra!

Az új partitúrák csakhamar kezünkben voltak. A közönség mindenütt elragadtatva, megbabonázva, kidülledt szemekkel hallgatta őket, mintha a hetedik mennyországban lett volna. Ez volt a turné igazi szenzációja. Lemezfelvételt kértek saját nemzeti himnuszukból a derék közelkeleti országok.

Doráti Hamburgban, Bécsben, Firenzében dirigált és mindenütt barátokat szerzett. Szépen írja „... barátok-, az embernek nagyon kevés barátja van, függetlenül attól, hogy hol él, és ezek mindig egész különleges emberek, sohasem környezetük tipikus jelenségei, hanem azé a kisugárzása, amely minden emberből kiárad, rokonságokat alakítva és rejtett rokonságokat keresve.” Alfredo Casella, Giacomo Manzoni lesz ilyen meghitt barát.

Európában London a munka központja: A London Symphony Orchestra és a BBC szimfonikusok. Rendszeresen dirigálta a Stockholmi Filharmonikusokat és feladatul tűzte ki a kortárs zene propagálását. Elsősorban Bartók művészetének apostola lett. Célja, álma lett, hogy ezt az életművet mindenkinek meg kell ismernie és rajongójává kell válnia. Bartókot — Doráti érdeméért — egy évtized alatt megismerte a művelt világ. „... Nem tudom előadóművész kollégáim mit éreznek, ha egy ilyen feladatot megoldottak. Elégedettséget? Diadalmámort? Lehet. Én valahogy elszürkültnek, üresnek

éreztem magam. Közérzetem hasonló volt ahhoz, amit minden tanév végén éreztem iskolás koromban, mikor átmentem a következő osztályba. Mindig azt kérdeztem magamtól: „hogyan tovább?”

A sors segítségére sietett a bécsi Universal kiadó „személyében”, amely éppen akkor publikálta Haydn összes szimfóniájának partitúráját, az eredeti kéziratok alapján, Robbins Landon gondos közreadásában. Így támadt Dorátinak az az ötlete, hogy lemezre kellene őket felvenni. A Decca cég fiatal igazgatója lelkesen fogadta a gondolatot. Első együttes és máig legfontosabb munkájuk Haydn szimfóniáinak hanglemmez összkiadása volt. Egyedülálló vállalkozás! A már ismert 104 darab, azonkívül nemrég felfedezett korai mű (még az Esterházy korszak előtti) a Symphonie Concertante, a 22 (filozófus) szimfónia a 63 (Roxolane) alternatív változatai. Három pótlólagos Finale tétel az 53 szimfóniához, és a 102. szimfónia első, — később átírt változata. Mindezek fölvétele három és fél évig tartott. Zenekarának egyik tagja — amatőr statisztikus — kimutatta hogy 281 fölvételi ülést tartottak, ami 843 órai muzsikálást jelentett. Hogy zenei pályáján Dorátira ez milyen hatást tett? „Zenei és emberi fejlődésben egyaránt döntő fontosságú volt ... sőt hiszem, jobb ember is lettem tőle.” — írja memoárjában Doráti. A vesztfáliai városkában, Marlban székelő Philharmonica Hungarica volt az a zenekar, mely ezt a gigászi és nemes vállalkozást végbevitte.

Az 1968-as év ismét fordulópont. Megkérték Doráti Antalt, hogy vegye át a vezető-karnagyi posztot a washingtoni National Symphony Orchestra élén.

Elvállalta. Kezdeményezése és sikerei nyomán felépült egy kitűnő akusztikájú koncertterem: a Kennedy Center. 1971. szeptember 8-án Doráti, a washingtoni Operában, Leonard Bernstein erre az alkalomra írott Miséjét vezényelte. A Kennedy név a tragédia folytán még emlékezetes volt az amerikai állampolgárokban, a hallgatókra mély benyomást tett a mű. A Center Concert Hall nyitó műsora igényes és hatásos volt.

Mind a zenekar, mind a terem brilliánsan állta ki a próbát, mindkettőjük sikere állandó maradt. Tíz évig tartott e frigy.

A Detroiti Szimfonikus Zenekar vezetői tűntek föl a láthatáron és meghívták Doráti Antalt — legyen vezető karmesterük. Úgy látszik beigazolódik Doráti egykori megjegyzése, hogy ő amolyan „zenekar-csináló” mester, akarva akaratlan Amerika újabb helyein teremt együttest, eleven koncertélelet és nevel értő közönséget mindehhez. Megtartotta vezető állását továbbra is a Royal Philharmonic Orchestra élén Londonban ahol folyamatosan dirigálja az évadokat.

Jelenleg a Haydn operák lemezfölvételein dolgozik. Egy helyütt ezt írja magáról: „... legtöbbet lemezre-vett karmester vagyok.”

Hans Richter azt állítja” ... a karmesternek a próbán kell helyt állnia magáért.” A másik nézet így szól: „A hangverseny az amelyen a karmester a munka legjavát végzi azzal, hogy inspirálja a zenekart, és a lehető legtöbbet hozza ki belőle.” A karmester jelenségének egyik

legprecízebb meghatározását Doráti kislánya mondta még négyéves korában: „Apa, te vagy az egyetlen zenész, aki nem csinál semmi zajt!”

A karmester: vezető muzsikus. Vagy fogalmazhatjuk így is: muzsikus-vezető. Doráti szívesebben használja magára a második terminust. Ugyanis ő akkor is tetőtől talpig muzsikusnak és boldognak érezné magát, ha nem ő dirigálna. Aki muzsikál, „előadója” a darabnak. Más szavakkal: újraalkotója, újraterejtője. Lényegében a művészet nem más mint egy emberi lény konfrontációja a Teremtéssel. A nagy T betű itt azt hivatott hangsúlyozni amit kozmikus alkotáson, világmindenségünk nagy életadó erején értünk. Ennek a teremtető erőnek nyomónkvetése csakis az EMBER vágya, semmilyen más élőlényben nincs meg. Nem tudok fát teremteni — ábrázolom képen. Nem tudok ézengést előidézni — de csinálhatok olyan zajt, mely hasonlít rá. Nem tudom megindulágomat másokba átlátnálni, — de értésükre tudom adni mozdulattal, hanggal.

Az életrekeltett muzsika a hallgató, befogadó emberben válik ZENÉVÉ, élménnyé. Azok a percek, melyekkel örömet szerzünk a hallgatónak, az Ő életének egyszeri, egyedülálló és soha vissza nem térő alkalmai.

Mint Doráti Antal példája tanúsítja — erre érdemes feltenni az életet.

VÉGE

PORTRÉ

ORBÁN JÓZSEF VERSEI

Legalább most...

Legyen szelíd a Béke
és szobánk jó meleg.
Sziszegő fullánkja
hulljon el a Szónak.
Ha dolgoz nap után
asztal köré ülünk
— hagyja a Keresztet —
üljön le Jézus is
beszélgetni velünk.

Kórházban

A csempék élén tompán fáj a
fény.

Hűvös rendben állnak
éber álmú ágyak.

Bennük tátott szájjal
szunnyad a remény

suhogó köpenyben
nyögnek a kórházak.

A papucs kopogás mint a
metronóm

éjszakává hordja
a jajongó percet.

Pupillák foncsorán égnek steril
fények

s valódi Képmás kér
Valódi Kegyelmet.

Karácsony

Tülevelek puha szúrása,
csillogó díszek villanása,
békés örömök dobbanása,
várakozások szelíd varázsa.

Szebb most az öröm
és mélyebb a bánat,
cinizmusom is könnybelábad
s megpihen tán most a kín.

Adni ha tudsz, hát most kell
adnod,
s ha kapnod kell, szívből
fogadnod,
s megbecsülni a jószándékot,
egy békés este ajándékok.

Verset ha tudsz hát most kell
írnod,
kínod ha bánt most kell
kibirnod,
ha vágyad éget most kell
elérned,
győztes ha lennél, kegyelmet
kérnéd.

S ha nem kívánnak most kell
nevetned,
s ha felemeltek úgy kell
elesned,
hogy el is higgyék, hogy
felemeltek.
Álarcod sír s nevet helyetted.

Most vagy a szép Kisztusi
korban,
kereszted is már megszokott,
Golgotádon bölintanak
s védve óvnak a cédrusok.
Kísér Judásod s Magdolnád is,
Mester léted, Pétert is rejti,
kakas-szó s könny el nem
felejt
százszor alázott emberséged.

Hát újra itt a béke napja,
puhán körém leng a karácsony,
és éberem vetetlen ágyon
eljön talán az én országom . . .

A sötétruhás emberek városa

(Az 1981. évi Irodalmi Pályázaton első díjjal jutalmazott prózai mű)

A feleségére gondolt, akit nyolc évvel ezelőtt félájultan vitt a házába egy fonnyadt októberi délutánon, a narancsligetre godolt, mely akkor a szögesdróttal farkasszemet nézett, és Rózára, aki a gyászos szeptemberi napokban is tarka ruhát hordott, abban is gyilkolták meg egy évvel később a fehér negyedben. És most újra szeptember közeleg és Afrikában ismét háború van.

A Lexington Avenue-nál lelassult a forgalom, és attól kezdve csak lépésben lehetett haladni. Bekapcsolta a rádiót: Kentucky Fried Chickent és Raid rovarirtót hirdettek. Az ősze gondolt, ami még alig érintette meg a várost. Európában ilyenkor már színes avarszőnyeg borítja az utcákat, Camilla puhán és nesztelenül lépked rajta, és őrá, meg a gyerekekre gondol, de itt még sárgulni is alig kezdtek el a levelek. Miért van így? És miért látott mégis varjakat ma reggel is az Americas lámpaoszlopai körül keringeni? Először vasárnap pillantotta meg őket, a World Trade Center 107. emeleti ablakából. Viola éppen a völegénye nevét kereste a műanyag kulcstartók felirataival mellett, melyeket egy dollár ötven centért árultak az ajándékolt más gicsei között.

Itt még az érzelmek is műanyagból vannak. — Panaszolta Viola kutatás közben. Aztán valami olyasmiért könyörgött, hogy fényképezze le egy piros fehér kék színű hajónál, melyen azonban félreérthetetlenül az Egyesült Államok zászlója volt, de ő ekkor már meg sem próbált a lányra figyelni. Csak a varjakat látta odalent. Gyermekkorára emlékeztették ezek a jellegzetesen téli madarak. Így járták akkor is csapatokba verődve a hómezőket, alacsonyan szálltak, tekintetüket a szikrázó hidegbe meresztve, szürkén károgták a véget nem érő fehérséget. De augusztus végén mit keresnek itt?

A hanyatlással csak akkor kezdte összefüggésbe hozni ezeket, amikor a „Renan-I.” rendszámú gépkocsit meglátta az 59. utcáról bekanyarodni. A filozófus jutott eszébe, aki New Jerseyben kéredezkedett a kocsijába egy szerda délelőtt. Sötétvörös tógát viselt, melyet a derekán aranycsattos fekete övvel fogott össze. A városba akart bejutni mindenáron, de gyalog nem engedték át a Washington hídon. Nem az öltözeke miatt, ez bizonyos.

— Tempora mutantur. — sóhajtotta a filozófus. Aztán arról beszélt, hogy ő már tíz évvel előre megjósolta Pompei

pusztulását, de az előljárók nem hittek neki.

— Verba volant. — Mondta ő megértően, aztán megállt a Grand Union előtt, hogy a filozófus kiszállhasson. A búcsúzáznál tökéletesen utánozta a másik mozdulatát, és nem lepődött meg a jelenet régimódiságán. Aki annyi mindent látott a világból, mint ő, megszokta már, hogy semmin se csodálkozzon.

A katonai attaséval 11.30-kor kellett találkoznia. Húsz perccel korábban ért az étterembe. Sört rendelt, és valami olaszos spagettit vacsorára. Közben egy tábornoki kabátos férfit figyelt a szomszéd asztalnál. Az a csirkelábra emlékeztető jelvény volt a gomlyukába tűzve, mely egykor a vietnámi háború elleni tiltakozás szimbóluma volt, és a súlytásos kabáthoz sötétkék farmernadrágot és tornacipőt viselt.

— Mi az, Tenie, a Biztonsági Tanácsba készülsz? — kilátott felé csúfondárosan a fekete pincérlány.

— Thomas vagyok. — tiltakozott a férfi.

A lány foga szikrázó fehér volt, mikor nevetett.

— Azok is csak vétózni tudnak ott, de semmi eyebebet!

Az attasé pontosan érkezett. Gondterhelt volt. Csupa rossz

A SÖTÉTRUHÁS...

(Folytatás a 21. oldalról)

hírt hozott, ám miközben beszélt, idegesen firkálta a papírabroszon ajánlott rajzfeladatot. A pincérlány mosolyogva tette le a tányérokat.

— Egyszerű ez és szórakoztató. — mutatott az abroszra. — Elkülönült pontokat látnak, melyek mindegyikének száma van. Ha ezeket emelkedő számsorban egy vonallal összekötik, értelmes ábrát kapnak. Ha a másik oldalra felírják a nevüket és a címüket, tíz megoldás után már szerepelhetnek a legközelebbi tombolánkban. Soha vissza nem térő alkalom a nyelésre!

— Érdekes. — mondta szórakozottan a diplomata, de valójában nem figyelt oda. Ő viszont csak összegubancolt cérna gombolyagnak látta a pontok közt lehetséges vonalakat. Tudta, hogy jelenteni fognak valamit, de most még csak a párkák jutottak eszébe.

— Az a helyzet, hogy minden megtörténhet. — Suttogta az attasé komolyan.

— A helyzet egyre bonyolultabbá lesz, mind politikailag, mind katonailag. Ha hinnék a csodákban, azt mondanám, most kellene Jézusnak megszületnie.

— Afrikában?

— Egész pontosan Délnyugat-Afrikában.

Elhallgattak. Valójában egyikük sem hitt már a csodákban. Ő a Washington Square szombat délutáni forgatagára gondolt. O, Day, a könyvtáros ajánlotta be a New York Egyetem rendezvényére. O, Day anarchistának tartotta magát. Még ma is arról beszélt, hogy ő és korosz-

tálya kényszerítette a kormányt az indo-kínai háború befejezésére, és úgy látszott, hinni tud abban is, hogy a neutronbomba gyártását is leállíttatja a Fehér Házba küldött tiltakozó távirataival.

— Már Martin Luther King is megmondta, hogy nyomban kell cselekednünk, különben elveszünk. — Harsogta barna kockás nyakkendőjét igazgatva. Ő a piros ruhás asszonyra gondolt, akit délen lőttek agyon egy évvel ezelőtt, de nem vesztette el a beszélgetés fonálát.

— Szegény Martin, el is pusztult belé. — Válaszolta O, Day-ne színtelen hangon, de azért elment a Washington Square-re.

A rendőrök délután öt óra felé már egészen közel jöttek. A kábítószer hatása akkor mutatkozott ki legvilágosabban a lányokon. Elheverték a kövezen, de testük még ritmusra rángatózott. Csak a rózsaszín ruhás Porto Ricó-i lányok maradtak üdék és természetesek, amint a dobok és csörgők ősi, egyszerű élenkítő szerétől napfényes, kék egü hazájukba álmodták magukat.

De őt igazából mégsem a lányok érdekelték, és nem is a parodista, aki az elnök stílusában komikusan rángatta a fejét és adócsökkentésről magyarázott egy összeverődött csoport közepén. Ő a fekete szmokingos prédikátort figyelte, aki a bibliából olvasott fel egy dobogó tetején. Az erősítő messzire sodorta a hangját, amelyet látszólag nem hallgatott senki, és az álványra erősített táblán „Mission to Africa” felirat hivalkodott.

— És hallgassátok Pál apos-

tol levelét a szeretetről... — Harsogta mikrofonjába a misszionárius.

— A szeretetről! — Kiáltott feléje haragosan. — Vagy nem tudod, hogy Afrikában ismét háború van?

A misszionárius lenézett rá. Kicsit puffedt volt az arca, de nem hülye,

— A kommunisták mesterkedése az egész. — Mondta gépiesen.

Ő válasz nélkül tovább ment. Tudta, hogy mindig ilyesmiket mondanak. Így volt ez kétszáz évvel ezelőtt is, mikor az indián főnök tiltakozni próbált.

— Mi jobban ismerjük a világot. Mondták. — Azért jöttünk, hogy megvédjünk titeket, mert ellenségeitek alattomosak.

— A Közgyűléstől fogjuk kérni a konfliktus napirendre tűzését. — mondta a diplomata is. — Addig is az Alapokmány megfelelő rendelkezése értelmében...

— Leopárd fog kijönni, elhiszed? — Vágott hirtelen a szavába.

A diplomata következtetni próbált:

— Nyugat-német harckocsi márka, nem-de?

— Nem! Én most csak erről az ábráról beszélek. Ha meghúzom a vonalakat, érteni fogod.

Megrajzolt. Az ábra hiéna volt, nem leopárd.

— Dögevő. — Mormolta maga elé. — Holnap szeptember. És a varjak is... És amott ez a fekete lány bőszárú nadrágban, és a T-shirtjén hófehér betűkkel ez a felirat: „Are you ready for death?”

Most a lány Thomas asztalához lépett. Felvette a műanyag-

poharat és kiitta belőle a Coca-Colát.

— Meghalt valakid? — kérdezte Thomas.

— A láva, — súgta rekedten a lány, — betemette a várost, akkor is, ha senki nem akar tudomást venni róla. 79-ben történt. Nem emlékszel? A házak, a bútorok, a kicsik épen maradtak, csak az emberek maguk pusztultak el. Köztük

voltál te is! Még mindég nem emlékszel?

— Már 81 van. — Ellenkezett Thomas, és az attasé is hozzá bólogatott.

Csak ő érzett valami furcsa döbbenést. Fizetett és elindult. Már semmin nem gondolkozott. A cipőjét bámulta elmerülten. És nem lepődött meg azon sem, mikor, mielőtt a kocsiba beszállt volna, percekig tartott, amíg lerázta róluk a hamut.

is. Három gyerekünk született. Mindegyiket taníttattuk. Őt esküvőt tartottunk.

Ez ami a magánéletét illeti. A frontharcos kereste a helyét a munkában is. A vakság első éveiben sokan a zene felé fordultak. Úgy látszik, ezt vélték a maguk számára egyedül elérhető foglalkozásnak. Nyikolaj Ivanovics sem volt kivétel. Még mindig megvan a harmónikája, amelyet most már ritkábban vesz a kezébe. De nekem játszott és énekelni kezdett többek között helyi csasztuskákat és a „Kíáltok holófekete paripám” kezdetű orosz népdalt. A zene azonban nem vonzotta annyira Nyikolaj Ivanovicsot, hogy foglalkozásnak válassza. A paraszti munkához szokott, így ott keresett magának valami elfoglaltságot. Beállt tanulóknak a rokkantak szövetkezetének nemezelő műhelyébe. 1962-ben a műhely alapszerve ipariskolára küldte, amely akkor Hvosztovicsiben volt a kalugai kerületben. Tíz hónapi tanulás után bodnárként tért haza. Azóta minden évben dolgozik. Különleges munkafeltételek, természetesen, nincsenek nála. Otthon dolgozik, meleg napokon — az udvaron. Állandó megrendelői vannak: a környékbeli állami gazdaságok és a V. I. Lenin Termelőszövetkezet. Ezeknek a gazdaságoknak a bondármester különböző méretű és alakú hordókat készít: például ivóvíz tárolására — dupla fenékkal és négyszögletes nyílással a közepén, odajön a korsó, vagy a merítőkánál; zöldség és tökfélék besózására — szimpla fenékkal és megfelelően nagy méretben.

V. NYIKITYIN

A levcsunovkai bodnár

Tízliteres csapos fahordócska ivóvíz tárolására — ezt a szép eredeti terméket fogtam a kezemben. Nekünk, a volgográdi területi elnökség plénuma részvevőinek mutatta ezt a nyikolajevkai alapszerv elnöke, Valentyina Ivanovna Bedarjeva. A távoli Levcsunovka faluból hozta, hogy illusztrálja elbeszélését egy népművészről — Nyikolaj Ivanovics Kondratyenko vak bodnáról.

— Ezt a hordócskát szívesen használják a kombájnosok, — magyarázta — a víz kánikulában is friss marad sokáig benne.

Mivel különös érdeklődéssel vagyok az ügyes vakok iránt, felfigyeltem a Kondratyenkóról szóló elbeszélésre. Később pedig, amikor szabad időm volt, „repültem” 400 kilométert oda, ahol ez a csodálatra méltó ember lakik.

— Kérem, kérem! — mondta a házigazda, erősem megnyomva az első szótagot. Vendégszeretően kitárta háza ajtaját és szívélyesen előre engedett. El-

kezdünk beszélgetni... Pillanatok alatt elfelejtettem, hogy vendégsében vagyok, hogy öt perccel ezelőtt nem ismertük egymást Nyikolaj Ivanovicsal.

Persze, azonnal a lényegről kérdeztem.

— Régóta úzi már a bondármesterséget?

— Elég régóta.

— Hogyan kezdte?

— Ó, nem is olyan egyszerű ez. — és Nyikolaj Ivanovics elmesélte az életét. Részt vett a Nagy Honvédő Háborúban. Aztán Benderék ellen harcolt Nyugat-Ukrajnában. 1947-ben nap feladata teljesítése közben aknára lépett. Teljesen elvesztette látását. Hazatért szülőfalujába, Levcsunovkába. De itt a sors újabb csapása várta. Meghalt az édesanyja. Nyikolaj ott maradt tizenhároméves öccsével és tizenegyéves hugával. — Hálás vagyok Vera Vasziljevának. — Kondratyenko felesége felé intett. Nem könnyű terhet vállalat akkor magára. Felnevelte öcsémet is, hugomat

A LEVCSUNOVKAI ...

(Folytatás a 23. oldalról)

— „Hogy van-e munkám, ez a megrendelésektől függ, a megrendelések viszont a deszkaárutól — panasolja Nyikolaj Ivanovics. — Az utóbbi időben nehéz a deszka beszerzése. Nem annyira új hordókat igényelnek, mint a régiek javítását. De egészében véve nem keresek rosszul. 1977-ben a feleségemmel még egy zsigulit is tudtunk venni.”

Nemcsak hordókat csinál, hanem vajköpülő és virágtartó edényeket is. Végző esetben a traktorok és gépek üléseit is meg tudja javítani. Erre is megtanították az ipariskolában.

— „Nem kevés vak él falun — mondta Nyikolaj Ivanovics. — Sokat tudnak használni. Ha megtanítják őket a szükséges mesterségre és a mezőgazdasági munka fogásaira, utána segítik az elhelyezkedésben, akkor nem fognak elmenni a megszkott helyről, nem költöznek a városba. Hiszen azért utaznak oda, mert nem találnak elfoglaltságot a mezőgazdaságban.”

Nyikolaj Ivanovics nagyon elégedett, hogy van munkája, és ennek következtében érzi részvételét a közös ügyben.

— „A mi országunk nagyon gondoskodik a rokkantakról. — mondta — Csak élj és örülj, dolgozz a saját gyönyörűségedre és az emberek javára.”

Amikor az alapszervben gyűjtést indítottak a béke javára, ő az elsők között adományozott: „Mindent odaadnék, csak ne legyen háború.”

(Megjelent a Nasa Zsizny 1985. júniusi számában. Fordította Pálfi Ferenc.)

...Halló, itt a vakok rádiója ...

Aszódi László Antal sorozata:

„Életem értelme”

Bár e sorozat tervében szerepelt dr. Papp Zoltán Sándor személye, s mindaz és mindazok ami és akik őt körülveszik, első találkozásunk véletlenszerű volt. Éppen a második kísérleti műsorszoró adásra készült az általa vezetett, Vági József hősi halált halt határőrszázadosról elnevezett amatőr rádióklub. Néhány nappal később, vagyis május 1-én, valóban világgá röppent az éter hullámain a jelentkezés, és egyben bemutatkozás: „Halló, itt a vakok rádiója!” ...

Akkor, május 1-én adta át a Budapesti Rádiótechnikai Gyár Nagy Attila vezette kollektívája a legújabb, kimondottan vak sorstársaink számára kifejlesztett URH-adóvevő berendezést. Am idáig nagyon hosszú út vezetett, erről a következőket mondta el dr. Papp Zoltán Sándor.

— Még 1974 szeptemberében vettük fel a kapcsolatot a Budapesti Műszaki Egyetem villamosmérnöki karával, amelynek hallgatói azóta is segítik a Vakok Állami Intézete kollégiumában élő fiatalok tanulását; közreműködtek a stúdiórendszer létrehozásában, s javították a magnetofonokat. Segítségük elismeréseként a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége, Braille-Emlékérmét adományozott a villamosmérnöki kar említett hallgatóinak. Ekkor született az ötlet, amelyet dr.

Gschwint András adjunktus fogalmazott meg: rádiózhatnának a vak emberek is, hiszen ez számukra egy új, hatékony kapcsolatteremtési formát jelentene. Az elgondolás megvalósult és Gschwint András — a Magyar Rádióamatőr Szövetség elnöke — meghirdette a rádióképzést.

Hamarosan 108 sorstárs jelentkezett az oktatásra. A követelményeket akkor kevesen tudták felmérni, s teljesíteni, ezért 1981-ben csak 14-en vizgáltak le. Sokan azonban nem adták fel a reményt, újból nekivágtak a tanulásnak, s az év végén már újabb húsz ember kapott diplomát az amatőr rádiózás ismereteiből.

Ezután 1982 áprilisában megalakult a Vakok Vági József rádióamatőr-klubja. S ekkor kezdődött a munka dandárja: a szükséges készülékek beszerzése a tagok számára. Stencinger Sándor, a BRG vezérigazgatója hozzájárult, hogy a salgótarjáni 3. számú gyáregység társadalmi munkában elkészítsen — az alkatrészgyártó partnerekkel együttműködve — harminc darab URH-adóvevő készüléket. Közben a klubtagság létszáma is folyamatosan növekedett, ma kilencvennégyen vagyunk, valamennyien adóengedéllyel és készülékkel is rendelkezünk, s ezért az ország legnagyobb amatőr rádióklubjai közé tartozunk — sorolta

büszkén eredményeiket dr. Papp Zoltán Sándor. Aztán olyan különlegességekre is kitért, hogy tavaly hét általános iskolás és öt gimnazista vak fiatal kapott adóengedélyt, és egyéni hívójelet, amivel valószínűleg világsők lettek az amatőr rádiózás történetében.

Idén ismét továbbléptek, mert megszületett a vakok műsorszóró rádióállomásának ötlete. A kivitelezéshez, a működéshez már az engedélyt is megkapták a postától és az MHSZ-től. A második kísérleti adás május 1-én volt, s már nagyban tervezik a rendszeres műsorokat. A programban szerepelnek majd hírközlemények, hangos újság, az MHSZ-élet területéről szóló beszámolók, történeti visszaemlékezések, stb.

A patrónusok között — akik segítenek a műsorok szerkesztésében, összeállításában — ott található dr. Túri Károly vezérőrnagy, a Honvéd Kórház főorvosa, aki az egészségügyi rovat munkáját irányítja majd, valamint a bölcsész tudományi kar hallgatói dr. Ságodi Margit adjunktus vezetésével, aki maga is rádióamatőr. További segítséget nyújt még a Magyar Rádió rádióamatőr-klubja is Horváth Lajos irányításával, és még sok más patrónus.

S bár beszélgetésünk elején figyelmeztetett dr. Papp Zoltán Sándor, hogy a rádiózás túlzott népszerűsítésétől tart, mert valamennyi sorstársat képtelen lenne a klub ellátni készülékkel — nem is mindenki tudna levizsgázni —, azért elmondott olyan történeteket is, amik igen vonzóvá tehetik az amatőr rádiózást sokak szemében.

Egy alkalommal egy vihar miatt kényszerleszállást végzett vitorlázó repülőgép pilótájának adtak segítséget rádión keresztül úgy, hogy az MHSZ Országos Központjának jelentették az esetet.

Idén tavasszal pedig egy tabányai amatőr tagtársa közvetítésével juttatott el az MHSZ-hez a Déli-sarkról érkezett SOS jelzést! Ugyanis a déli Jeges-tenger környékére kitelepült francia expedíció bajba került. Az MHSZ megfelelő szerve, a klubvezetőtől kapott tájékoztatás értelmében felvette a kapcsolatot a magyarországi francia nagykövetséggel, ők pedig az anyaországgal. Délután már megérkezett a visszajelzés, hogy elindult a mentőexpedíció az Antarktiszra...!

Nos, ezek az esetek is fényesen bizonyították, hogy mi értelme, haszna van annak, hogy a vak emberek is rádiózhatnak. Hiszen ha valahol baj van, soha nem elég a segítőkész, éber ember!

De ezeknél a különleges eseteknél sokkal hétköznapiabb feladatokat is elláthatnak a vak rádióamatőrök. Gondolok itt arra, hogy adó-vevőikbe beépítettek egy gombot, amit ha megnyomnak, azonnal zöld utat kapnak az éter hullámai közt a megyei tűzoltóparancsnokszákhoz, s balesetet, tüzet, más bajt a legrövidebb időn belül jelezhetnek.

Még annyit a műsorszóró rádióadásról, hogy magától értetődően, csak akkor van értelme működtetni, ha lesz is aki vegye, s lesz is mivel. Lesz mivel venni a saját műsort, mert csak vételre alkalmas, át-

alakított berendezéseket kapnak sorstársaink — persze szintén korlátozott számban, hiszen nagy pénzekekről van szó!

Végezetül úgy fogalmazhatok, hogy ez, vagyis az amatőr rádiózás dr. Papp Zoltán Sándor, a Határőrség írói törzsgárdája tagjának egyik életeleme, ami a családdal, hivatással, írással együtt adja élete értelmét.

Nos, egyelőre ennyit dr. Papp Zoltán Sándorról, és nagyszerű hobbijáról...

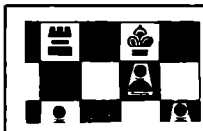
sport

DÉNES JÓZSEF

Sakkhíradó

A Budapest II. osztályú bajnokság fináléjában élesedik a küzdelem a Budapest I. osztályú bajnokságba való feljutást jelentő második hely megszerzéséért. Ugyanis az első helyet a MAFC csapata „kibérelte”. A mesterekből, mesterjelöltekből, I. osztályú sakkozók közül a gárda sikeresen vette az „akadályokat”. Kilenc fordulón keresztül nagy fölényrel verte ellenfeleit, mintegy kétfordulónyi előnnyel vezetik a mezőnyt.

Annak ellenére, hogy az őszi évad eddigi négy fordulójában két kis arányú vereséget is el kellett „könyvelnünk”, egy fölényes győzelemmel és a MAFC elleni döntetlennel tartjuk második helyünket. És már csak egy forduló van hátra, ekkor kapunk választ a nagy kérdésre: feljut-e első csapatunk a Budapest I. osztályba. Eredmé-

nyek: 7. forduló, szeptember 15.: Vakok I. — Hídépítő Vállalat 9:3. Győzelmet ért el: Rév, Nemes, Battyányi, Voján, Lévai, Hajdu, Kreis, Wiedner; döntetlenül játszottak: Erős, Molnár; vereséget szenvedtek: Auffenberg, Hosszú.

8. forduló, szeptember 29.: Vakok I. — Kőolaj Vállalat 5,5:6,5. Győztek: Rév, Voján, Hajdu; döntetlenül érték el: Erős, Nemes, Auffenberg, Hosszú, Molnár; vesztek: Dénes, Battyányi, Lévai, Wiedner.

9. forduló, október 13.: Vakok I. — Erzsébeti Spartacus 5,5:6,5. Nem várt, fájó vereség! Győzelmet érték el: Dénes, Voján, Hajdu; döntetlenül végeztek: Erős, Rév, Nemes, Auffenberg, Wiedner; vereséget szenvedtek: Battyányi, Lévai, Hosszú, Molnár.

10. forduló, október 27.: Vakok I. — MAFC 6:6! Ezen a találkozón nagyon sok múlt. Egyrészt egy nagy arányú vereséggel elbúcsúzhattunk volna a továbbjutás reményeitől, másrészt presztizsmérkőzésnek számított az összecsapás, képesek vagyunk-e megszakítani ellenfelünk sikersorozatát. Nos, a 6:6-os döntelen felért egy győzelemmel! Sakkozónk ezúttal felnőttek a feladat nagyságához. Győzelmet érték el: Battyányi, Hosszú, Kreis; döntetlenül mérköztek: Erős, Dénes, Auffenberg, Voján, Lévai, Hajdu; vesztek: Rév, Molnár, Bene.

Egy fordulóval a befejezés előtt az élcsoport állása: 1. MAFC 84, 2. Vakok I. 68,5, 3. MTK-VM Öregfiúk 67, 4. Szolgáltató Spartacus 66,5 pont.

Második csapatunk a VII. kerületi I. osztályú bajnokság

őszi évadjában a következő eredményeket érte el:

8. forduló, szeptember 22.: Vakok II. — Elektronika 4:8.

9. forduló, október 6.: Vakok II. — VII. kerületi IKV 6:5. E szokatalan eredmény úgy alakult ki, hogy Sajtos György a mérkőzés előtt hirtelen megbetegedett, kórházba kellett mennie, tartalékjátékos behívására már nem volt idő, ellenfele sem állt ki a mérkőzésre, így kettős vereséget kellett elkönyvelni.

10. utolsó forduló, október 20.: Vakok II.—Művész SK 2:10. Szinte „rekordnak számító” vereséggel fejezte be második csapatunk az 1985. évi bajnokságot.

Harmadik csapatunk az V. kerületi Hétköznapi bajnokság őszi évadjában a következő eredményeket érte el:

7. forduló: Vakok III.—Vízügy I. 2:6.

8. forduló: Vakok III.—Vízügy II. 7:1.

9. forduló: Vakok III.—Hallasz SK 3,5:4,5.

Két fordulóval a befejezés előtt az élcsoport állása: 1. ÉVM 50, 2. Vakok III. 47, 3. Vízügy I. 47, 4. Kőbányai Lombik 43,5 pont.

*

Kétoldalú nemzetközi sakkcsapat-találkozóra került sor augusztus 23 és 26 között Budapesten. Sakkcsapatunk múlt évi Prágai szereplésének vizsonzásaként fogadtuk csehszlovák sorstársaink csapatát. A házigazda feladatát Péczka János látta el, a tőle már megszokott figyelmességgel. Vendégeinket a Vasutas Szállodában helyeztük el, étkezni a közeli Lővér Étterembe jártak.

A 10 táblás, 2 fordulós versenyre 24-én, szombaton és 25-én, vasárnap szövetségünk székházában került sor.

A két forduló összevont eredménye: Nemes—Solar 1:1, Dénes—Hrdina 1,5:0,5, Battyányi—Komzák 0:2, Lévai—Bányász 1,5:0,5, Hajdu—Mahovec 1,5:0,5, Molnár—Kozlik 1:1, Wiedner—Slavik 1,5:0,5, Bene—Bauer 0,5:1,5, Voján—Meduna 2:0, Sajtos—Znyhyneec 1:1.

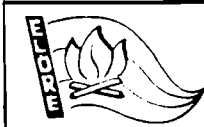
Az első fordulót — nem kis meglepetésre — prágai barátaink nyerték 5,5:4,5 arányban, de a második fordulóban „rákapcsolt” csapatunk és 7:3-ra nyert. Így az összesítésben 11,5:8,5 a javunkra.

FELHÍVÁS

KEDVES OLVASÓINK!

Mint arról korábban már hírt adtunk, a Magyar Néphadsereg Térképészeti Intézetének lelkes munkája nyomán elkészült Budapest négy részből álló tapintással olvasható térképe. A felüntetett rövidítésekhez pontíráásban tájékoztató füzetet készített szövetségünk nyomdaja. A térképek és a pontírási füzetek együttes ára 50 Ft lesz. A sors társak a kiadványokat szövetségünk Budapesti és Pest megyei Szervezetének irodájában vásárolhatják meg januártól. A térképolvasás elsajátítása érdekében és különböző közlekedésbiztonsági kérdések tisztázása céljából 1986. január utolsó hétfőjétől és azt követően minden hónap utolsó hétfőjén 17 órától 18 óra 30 percig tanácsadáson vehetnek részt tagjaink.

Gerdelics Ferenc

Kirándultunk

Október 2-án izgatottan ébredtünk. A Fegyveres Erők Napja tiszteletére a Vakok Általános Iskolájának és Nevelőotthonának tanulói kirándulni indultak.

Minden osztály más-más uticél felé indult. Voltak akik autóbusszal indultak, mások a környező hegyeket mászták meg, mások Budapest nevezetességeivel ismerkedtek.

A mi osztályunk úticélja a Vértes hegység volt. Két óra

elteltével autóbuszunkból Bodajkon szálltunk ki.

A zöldben reggeliztünk. Bemelegítésként egy kis dombot másztunk meg. Majd a társaság két részre oszlott. A lányok a hegymászást választották, a fiúk a foci pálya felé indultak.

Pihenés közben megismertünk a XIX. században épült kastély bútorszatáival, amely nagyon érdekes volt. Különösen a sakk-asztal tettsett nekünk díszes faragásával.

A finom ebéd után közkívánatra a szabadban meccset halgattunk.

Hazatérés után mindenki élménybeszámolót tartott. Érdekes tapasztalatokat gyűjtöttünk. Mindenkinek volt mondanivalója. Ki-ki beszámolt a leányfalui, sződligeti, tatabányai, egri kirándulásról. Valamennyi osztály összekötötte a kellemeget a hasznossal: megismertük a táj jellegzetességeit és ugyanakkor sportoltunk is.

7/a

MEGALAKULT A „KRIZANTÉM” SÍRGONDOZÓ GMK

A hozzátartozók megrendelése alapján az alábbiakat vállaljuk: Temetői sírok rendszeres karbantartása (locsolás, gaztalanítás, dísznövényekkel, virágokkal történő beültetés, ezek ápolása) különös tekintettel a sírtól távol élő vagy mozgásképtelen lakosság részére.

Síremlékek állításának megszervezése (engedélyeztetés, gyártás, felállítás) ezek rendszeres karbantartása, megóvása, fagyvédelem).

Sírboltok karbantartása, megóvása.

Kérjük az olvasókat, hogy amennyiben igényt tartanak szolgáltatásainkra, szíveskedjenek értesíteni bennünket, hogy a kapcsolatot személyesen is felvehessük.

Mertse Attila
„Krizantém” Sírgondozó GMK
Iroda és levélcím:
1141 Budapest,
Mogyoródi út 187.
Telefon: 582-422 (17—20 óra között.)

Leinformálható, fiatal, szorgalmas, igyekvő, komoly matematika tanárnő, jólnevelt kislánnyal „nagyszülőt” keres sorstárs személyében, aki fővárosi otthonába szívesen fogadná őket segítségért, támaszért. Leveleket „Sugározzon feléd szeretet Nagy!” jelígre kér a szerkesztőségbe.

75 éves, magányos nyugdíjas, kevés látásmaradvánnyal rendelkező sorstárs, akinek főbérleti lakása van, házasság céljából megismerkedne korban hozzáillő gyengénlátó sorstársnővel. Leveleket az alábbi címre kér: Fodor Zsigmond, Budapest X., Szőlővirág utca 12. IV. 20. 1108

Eladó egy OPTACON olvasógép, egy közlekedést könnyítő ultrahangos szemüveg hivatalos áron, mindkettő forintért. Érdeklődni lehet minden nap 19—21 óra között a 635-375 telefonszámon.

Kevés látásmaradvánnyal rendelkező 60 éves, özvegy sorstársnő, akinek kétszobás budai lakása van korban hozzáillő, gyengénlátó férfi ismeretségét keresi. Leveleket sikerírásban „Nem dohányzó” jelígre kér a szerkesztőségbe.

Sopronira cserélem másfél szobás I. emeleti távfűtéses, telefonos, erkélyes, szövetkezeti lakásomat OTP átvállalással. Tanácsi lakás is érdekel. (Újkert.) Cím: Fodor Imre, 4032, Debrecen Jerikó u. 20. I. 6. sz. Tel.: 20-176.

Tartalom :

A Vakok Világa c. folyóirat állandó rovatvezetőinek neve, a rovatok címe:

Dénes József: Sport rovat

Dr. Falvai Ferenc: Jogi rovat

Barna Zoltán: Zenei rovat

Gerdelics Ferenc: Közlekedési rovat

Seres Gáborné: Kulturális rovat

Kuminka Györgyné: Úttörő rovat

Seres Gáborné: Női rovat

Dr. Jáksó László: Politikai rovat

Kiss János: Egészségügyi rovat

<i>Gerdelics Ferenc:</i>	ELNÖKSÉGI ÜLÉS	1
	A „FEHÉR BOT” NAPJÁRA	2
	EMLÉKEZZÜNK	4
	A TŰZSZERÉSZ EMLÉKMŰ MEGÁLMODÓJA:	
	SZABÓ ISTVÁN	5
<i>Szonda Klára:</i>	NYÁRUTÓI MÉRLEG	7
	MEGYEI SZERVEZETEINK ÉLETÉBŐL	8
<i>Dr. Horváth László:</i>	A GENETIKAI VIZSGÁLATOK JELENTŐSÉGE A	
	GYÓGYPEDAGÓGIÁBAN	9
<i>Dd. Sziklai Árpád:</i>	A BEISKOLÁZÁSSAL KAPCSOLATOS SZEMÉSZETI	
	PROBLÉMÁK	11
<i>Kiss János:</i>	A GYULLADÁS	13
	TANULJUNK HÁZTARTÁST I.	15
<i>Daru Gerőné:</i>	ADD A KEZED!	16
<i>Kárpáti Tünde:</i>	DORÁTI KÖNYVE III.	17
	ORBÁN JÓZSEF VERSEI	20
<i>Varga E. Katalin:</i>	A SÖTÉTRUHÁS EMBEREK VÁROSA	21
<i>V. Nyikityin:</i>	A LENCSUNOVKAI BODNÁR	23
<i>Aszódi László Antal:</i>	... HALLÓ, ITT A VAKOK RÁDIÓJA ...	24
<i>Dénes József:</i>	SAKKHÍRADÓ	25
	FELHÍVÁS!	26
	KIRÁNDULTUNK	27
	HIRDETÉS	28

SZÉP A FÉNYKÉP F O R T E P A P I R O N
SCHÖN SIND DIE BILDER AUF F O R T E P H O T O P A P I E R
YOUR PICTURES ARE NICE ON F O R T E P H O T O P A P E R S

PHOTO FILMS
PHOTO
AND PAPERS

FÉNYKÉPEZÉSHEZ HASZNÁLJA A FEKETE-FEHÉR ÉS SZÍNES
F O R T E - A N Y A G O K A T !

BENUTZEN SIE ZUM PHOTOGRAPHIEREN DIE SCHWARZ-WEISSEN
UND FARBIGEN F O R T E M A T E R I A L I E N !

USE IT TO THE BLACK-AND-WHITE AND COLOR
P H O T O - M A T E R I A L S M A D E B Y F O R T E !

F O R T E F O T O K É M I A I I P A R

2601 VÁC, VÁM UTCA 3. PF. 100. TELEX: 22-5022
HUNGARY

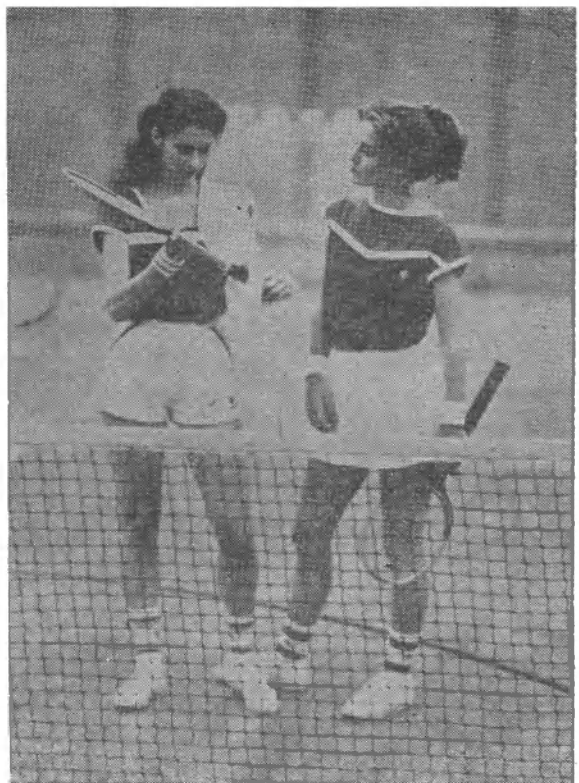
*Sport- és
szabadidőruházat
Sport- és
szabadidőruházat
Sport- és
szabadidőruházat*

Gyártja:

SENIOR

VÁCI KÖTÖTTÁRUGYÁR

A VAKOK ÉS GYENGÉNLTÓK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK
FOLYÓIRATA
FŐSZERKESZTŐ: DR. JAKSÓ LÁSZLÓ
FELELŐS KIADÓ: DR. BÓDI ISTVÁN FŐTITKÁR
SZERKESZTŐ: BARNA ZOLTÁN
MŰSZAKI SZERKESZTŐ: ORBÁN JÓZSEF
FOTÓ: LÉVAI ATTILA
KIADÓHIVATAL: BUDAPEST XIV., MÁJUS 1. ÚT 47. TEL.: 210-440

50 6349 Pátria Nyomda — Felelős vezető: Vašs Sándor vezérigazgató

0209-6765

